

Keza aynı İlin (B) İlçesinde yapılmakta olan bir Hükümet Konağı inşaatının teknik elemanı bulunduğu halde ilin merkezinden Bayındırlık Müdürlüğüne ait bir Fen Memuru veya Tekniker gönderilmek suretiyle yaptırılmaktadır.

Bu gibi misalleri hem doğu ve hem de diğer illerimiz için çoğaltmak kabildir.

Bu durum, teknik eleman sıkıntısının biraz da memleketimizde teknik eleman azlığından ziyade mevcudundan iyi ve yerinde istifade edemediğimizden ileri geldiğini göstermektedir.

B) Doğu bölgesinin inşaat mevsiminin kısalığı gözönüne alınarak daire ve müteahhitlere ait çimento ve demir gibi inşaat malzemesi devlet fabrikalarının veya ithal yoluyla hükümetce geciktirilmeden sağlanmalıdır.

Doğu bölgesi ihtiyaçları fabrikalarca ve resmi müesseselerce sıraya tabi tutulmadan ve öncelikle karşılanmalıdır. İnşaat mevsimi uzun olan vilâyetlerin inşaat malzemesi ihtiyaçlarının bir müddet geciktirilmesi daima mümkündür. Çünkü; 8-12 ay inşaat yapılabilen bölgelerimiz mevcuttur. Buralarda inşaatlar bir iki ay geciktirildiği takdirde herhangi bir mahzur doğmayacaktır. Buna mukabil doğuda inşaat bakımından günlerin dahi çok önemi vardır. Bu sebepten inşaatın zamanında ikmalini güçleştirecek ve dolayısıyla hazinenin zararına yol açacak inşaat malzemesi sıkıntısının bilhassa doğuda ön plânda giderilmesine çalışılmalıdır.

2 — MEVZUAT VE BAZI FORMALİTELER :

A) Yıllık program uygulamalarını bazı mevzuatın güçleştirdiğine şüphe yoktur. Bunların başında artırma, eksiltme ve ihale, muhasebe-i umumiye, istimlak ve imar kanunları gelmektedir. Bunların tadil veya yenilerini ihtiva edecek mevzuatın bir an evvel çıkarılmasında ve 1966 yıllık programın uygulanmasına yetiştirilmesinde zaruret duyulmaktadır. Bir kısmı Büyük Millet Meclisinde bulunan bu kanun tasarılarının bir an evvel kanunlaşması için Hükümetce gerekli teşebbüsler yapılmalıdır.

B) İllerde yapılacak inşaatların yapım tarzları umumiyetle Bayındırlık Bakanlığınca tesbit edilmektedir. Bu hal mahalli imkân ve özellikler dolayısıyla hem inşaatın maliyetini artırmakta ve hem de ikmal müddetini geciktirmektedir.

Meselâ: Taşı bol olan bir yerde tuğla veya biriket duvar yapmak mecburiyetinde kalınmaktadır. Ayrıca malzeme çeşitleri yüzünden il ile Bakanlık arasında inşaat zamanına tesir eden bir çok yazışma cereyan etmektedir. Bu mahzuru kaldırmak için inşaatta kullanılacak

malzemeyi seçmede İl Bayındırlık teşkilâtını yetkili kılmak isabetli bir hareket olacaktır.

C) Doğu İllerindeki yatırımlara ait ihaleler her yılın mayıs ayı ortalarında müteahhitlerle mukaveleye bağlanacak şekilde yapılmalıdır. Yani en geç nisan ayı başında işler ilgili Bakanlık veya müesseselerce ihaleye çıkarılmalı ve mukavelelerde işin hitam tarihi en çok 15 ekim olarak tesbit edilmelidir.

Bu şekilde hareket edildiği takdirde ihale edilen işlerin gecikmeye ve ihtilâfa mahal kalmadan zamanında bitirilmesi imkân dahiline girecektir.

D) Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan genel şartnâmelere göre her iş alan müteahhit şantiyesinde bir teknik eleman bulundurmaya mecbur tutulmaktadır. Halbuki doğu bölgesinde serbest çalışan teknik eleman yok denecek kadar az olduğundan bilhassa küçük müteahhitler çok sıkıntı çekmektedir. Bu sıkıntıyı önlemek üzere hiç olmazsa toplam tutarı muayyen miktarı geçmeyen ihale edilen müteahhit işlerin bir serbest mühendis tarafından şantiye işlerinin tedvirine imkân verecek şekilde genel şartnâmelere bir ilâve yapılması isabetli ve lüzumlu görülmektedir.

E) İnşaat projelerinin bir kısmı ihaleden sonra hazırlandığından işler mecburen gecikmektedir. Bunun için inşaat projeleri daima ihaleden evvel hazırlanarak ihalevi müteahhip derhal müteahhitlerine verilmelidir. Bu yapıldığı takdirde müteahhitlerin taahhütlerini geciktirmelerine sebep olan bir mazeret ortadan kalkacaktır.

F) Doğu bölgesindeki inşaat ve çalışma mevsiminin kısalığı gözönünde bulundurularak 600 bin liradan yukarı işler gelecek yıllara sari (geçerli) mukaveleye bağlanacak şekilde ihale edilmelidir. Yılı içinde muhtelif sebeplerle tamamlanamayan ve geçerli bir mukaveleye de bağlanmamış olan bir inşaatın ödeneği gelecek yıla intikal etmediğinden inşaat alacaklılarının ödenmesinde birçok malî güçlükler doğmuştur. Tatbikatta birçok inşaatlar bu yüzden şartnâmesindeki zamanında bitirilmemiş ve mukavele müddetinden sonra teahhüdünü bitiren müteahhitlerin de istihkaklarını alabilmeleri için kanunî bir formül bulunmasına çalışılmış ve hatta müvazaalı yollar aranmıştır.

G) Doğu İllerindeki müteahhitlerin ekserisinin sermayeleri kâfi bulunmadığından aldıkları işleri alacakları istihkaklara göre devam ettirmektedirler. Bu gibi müteahhitler, yaptığı işin istihkakını alamadığı takdirde işini ya yavaşlatmakta veya bırakmaktadır. Bunun için müteahhit istihkaklarının maliyece zamanında ödenmesinde zaruret vardır. İl Defterdarlıkları inşaat mevsimlerinde nakit bakımından takviye edilmeli ve istihkak ödemelerinde herhangi bir gecikme olmamalıdır.

3 — DOĞU BÖLGESİNDEKİ GÖREVLİLER :

Doğu bölgesinin tabii sosyal ve ekonomik bazı özellikler taşıdığı şüphesizdir.

Bu bölgede çalışan idareci, teknik eleman ve diğer görevlilerin tutum ve çalışmalarının yıllık programlarla ilgili inşaatların sür'atli ve istenilen sağlamlıkta ikmalinde büyük tesiri olacağı düşünülerek maddi ve manevi imkânlarının ve güvenliklerinin artırılması gerekmektedir. Memleketimizde doğunun diğer bölgelerimize nazaran şartlarının daha ağır ve mahrumiyetli olduğu açık bir gerçektir. Doğuda tabiat sert ve haşın olduğu gibi sosyal ve ekonomik yönler de geri durumdadır. Bu hakikat; doğu illerindeki görevlilerin daha çok ve daha verimli çalışması zorunluğunu ortaya çıkarmaktadır. Bunun için doğuda çalışanların lojman ihtiyacı muhakkak karşılanmalıdır.

Eşit ve âdil bir nakil sistemiyle doğu illerine tecrübeli ve üstün vasıflı memurların gönderilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yeni Devlet Memurları Kanununun doğudaki memurlara tanıdığı hakların biran evvel verilmesine başlanmalıdır. Bütün kamu hizmetlerinde olduğu gibi bilhassa doğudaki görevlilerin her yönden güven içinde ve samimi bir arzu ile çalışması buna bağlıdır. Bunlar temin edildiği takdirde memurlar görevlerini daha istekli bir tutum içinde yürüteceklerdir ki bunun plân uygulamasındaki etkileri açık ve müsbet bir şekilde görülecektir.

4 — KOORDİNASYON VE YETKİ :

Doğu illerimizde yıllık programların tahakkuku için birlik ve ahenk içinde çalışmaya azami dikkat edilmiş ise de bunda tam bir başarı sağlandığı söylenemez.

Genellikle her kamu sektörü kendi bünye ve teşkilâtı içinde çalışma gayretinin dışına ve üstüne çıkamamıştır. Bunun sebebi mevcut mevzuat ve teşkilât görevlilerinin eskidenberi devam eden hizmetlerdeki anlayış, tutum ve itiyatlarıdır. İllerimizde kamu hizmetlerinde olduğu gibi plânı devre programlarının daha başarı ile tatbikinde hizmet kuruluşlarının koordineli çalışmasına kesin ihtiyaç vardır. Bu koordineyi sağlama görevi şüphesiz meslekleri icabı memleket gerçeklerini, halk bünyesini ve hizmet teşkilâtlarının işleyiş tarzlarını en iyi bilen idare âmirlerine düşmektedir.

İdari hayatımız, hizmet gelenekleri ve halk arzusu bize bu yolun doğruluğunu işaret etmektedir.

Hizmetlerdeki koordine ise arzu ile değil muayyne yetkilerle mümkündür. Bugün plân uygulaması bize, idare âmirlerinin hiç olmazsa milletimizin kaderini aydınlığa götürecek plânlı devreye münhasır olmak üzere, her teşkilâta şamil muayyen yetkilerle teçhizi zarureti daha çok hissettirmektedir. Şüphesiz bu yetkilerle mütenasipsorumluluğu da idareciler her devirde olduğu gibi şerefle yükleneceklerdir. Bu alanda mevzuat çıkarılması zamana bağlı bulunduğundan idare âmirlerinin yetki ve sorumluluk durumunun şimdilik Bakanlar Kurulu kararıyla tescil ve ilgili Bakanlık ve kurumlara genelge halinde duyurmasında fayda ve lüzum görülmektedir. Sonuç olarak diyebiliriz ki; kamu hizmetlerinin sürat ve verimliliği ve plân çalışmalarının istenilen başarıya ulaşması müessir bir idarî yetki ve murakabeye bağlıdır. Bu konudaki gayret ve teşebbüslerin başarısı oranında doğu ve diğer illerimizde yıllık programlar, fazla güçlüklerle karşılaşmadan emniyet ve sür'at içinde yürüyecektir. Türk toplumu ve görevliler bunun gerçekleşmesini sabırsızlıkla beklemektedir.

TARIM KAZANÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. İsmail TÜRK
SBF Öğretim Üyesi

I. TARIM KAZANÇLARI NİÇİN VERGİLENDİRİLMELİDİR?

— Plânlı dönemden bu yana mâli alanda karşılaşılan temel sorunlardan biri Tarım kazançlarını vergilendirmede karşılaşılan güçlük olmuştur. Aşağıdaki incelemede bu kazançların vergilendirilme alternatifleri üzerinde durulmaktadır. —

Az gelişmiş ekonomilerde tarım sektörünün hissedilir bir vergi yüküyle vergilendirilmesinin çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenleri aşağıdaki noktalar etrafında toplamak mümkündür.

1. Tarım sektörünün milli gelir içindeki payı büyüktür; gerçekten, milli gelir istatistikleri tetkik edildiği vakit 1963 yılında safi milli hasılat içindeki payının % 41,6 olduğu görülür. Ormanlık ve balıkçılıktan gelirlerin milli gelir içindeki payı % 0,7 olduğuna göre, bu iki alandan elde edilen gelirlerin ekonomik mülahazalarla vergilendirilmemesi uygun görülse bile, tarım sektörü içinde çiftçilikten elde edilen milli gelirin % 40,9 oranındaki tarım kazançlarının vergilendirilmesi zorunludur. Çünkü, tarımsal faaliyetler halâ memleketimizde en önemli faaliyet koludur ve ekonomik servetin çok önemli bir kısmı bu sektörde kullanılmaktadır.

2. Tarım sektöründe kişisel gelir ve servet dağılımı dengesizdir.

Çağdaş vergilendirmede vergi politikasıyla ulaşmak istenen hedeflerden biri de kişiler arasındaki gelir ve servet dağılımını denkleştirmektir. Az gelişmiş ekonomilerde esasen dengesiz olan kişiler arasındaki gelir ve servet dağılımı tarım sektöründe daha çok belirli bir hal alır. Bazı özel araştırmalar tarım sektöründe yaratılan gelirin % 25'inin tarım işletmelerinin % 1'i tarafından sağlandığını göstermektedir. Ayrıca, Birinci Beş Yıllık plânda da 1952 tarım sayımına göre en yüksek gelirli % 10 oranındaki tarım işletmelerinin tarım sektöründeki toplam gelirlerinin % 52'sine sahip oldukları gösterilmiştir. İzaha lüzum yoktur ki, tarım sektöründeki gelir ve servet dağılımı dengesizliklerinin giderilmesinde tarım sektö-

rünün hissedilir bir şekilde vergilendirilmesi önemli rol oynayacaktır.

3. Plân hedeflerine ulaşmak ancak plânın ilâve finansman ihtiyacının güvenilir ve sağlam gelirlerle karşılanması ile mümkündür: Birinci Beş Yıllık plân, finansmanı bakımından, enflasyonla kalkınmayı vadetmiş, kalkınmayı dengeli ve istikrarlı kalkınma prensiplerine bağlanmıştır. Bu durumda plânın ilâve finansman ihtiyacının karşılanması gönüllü ve cebri tasarrufların artırılabilmesi ile mümkündür. Finansmanı bakımından özel sektör kamu sektöründen daha büyük bir ihtiyaç içinde bulunduğundan gönüllü tasarruflardaki artışların özel sektörün finansmanında kullanılması daha uygun düşer; o zaman kamu sektörünün finansman ihtiyacının karşılanmasında kamu tasarruflarını arttırmak zorunluğu ortaya çıkar. Bu hedefi gerçekleştirmenin en müessir ve kestirme yolu toplam vergi yükünü artırmaktır. Bu ise vergilendirilmedik vergi rezervlerinin vergilendirilmesi ile mümkün olur. Sektörlerarası vergi yükü mukayeselerinde tarım sektörünün en az vergi yükü taşıyan bir sektör ol-

4. Tarım sektörünün yeterli bir şekilde vergilendirilmemesi bu sektörde iktisadi kaynakların kötü kullanılmasına ve israfına sebep olmaktadır: Az gelişmiş ekonomiler bir bütün olarak ele alındığı zaman bu ekonomilerdeki milli gelirin % 25'inin büyük toprak sahiplerinin eline geçtiği görülmektedir. Buna mukabil, büyük toprak sahipleri milli gelirin % 2'si oranında yatırım yapmaktadırlar. Az gelişmiş ekonomilerde tarım üretiminin artmayışının en önemli sebebi bu sektöre yapılan yatırımların yetersizliği ve üretimin organizasyonunun bozukluğudur. Bu sebeple, az gelişmiş ekonomilerde vergi politikasının temel fonksiyonu denebilir ki devlete gelir sağlamak değil, tarım sektörü içinde husule gelen ekonomik kayıpları ortadan kaldırmak; batı ekonomilerince sanayi inkılabından önce husule gelmiş olan tarım inkılabını gerçekleştirmektir. Bu ise, ancak köklü bir toprak ve tarım reformuna girişmekle mümkündür. İşte tarım sektörü kazançlarının vergilendirilmesi içinde gizli temel iktisadi felsefe budur. Bu sayede tarım kazançları vergilendirilerek, marjinal teşebbüslerin el değiştirmeleri mümkün kılınacak, böylece ayakta duran işletmelerin optimum üretim cesametine kavuşturulması ve bunların modern

usullerle tarım üretimi yapar hale getirilmesi sağlanacaktır. Tarım sektörü vergilendirilmedikçe, bu sektörde mevcut işletmeler hasta işletmeler halinde kalacak, tarım sektöründe hava şartlarının arzulanacağı gibi geçtiği yıllar dışında, önemli üretim artışlarıyla karşılaşmayacaktır. Çağdaş anlamda vergi ekonomik fonksiyon olacak ekonomik kaynakların iktisadi kalkınma yönünde kullanılmasını temin etmek zorunda olduğundan tarım kazançlarının bu yönde vergilendirilmesi faydalı olacaktır.

5. İktisadi kalkınmanın «take off» safhasına kadar tarım sektörü alışında vergi rezervi olan önemli bir sektörde yoktur: İktisadi kalkınma bir sermaye birikimi meselesi olarak ele alınınca ve geri kalmış ekonomilerde sermaye birikiminin toplam tasarrufların toplam tüketim harcamalarının aleyhine geliştirilmesiyle mümkün olacağı gözönünde tutulunca tarım sektörünün iktisadi kalkınmanın finansmanına iştirak ettirilmemesi gibi bir hal düşünülemez. Nitekim, sanayi inkılabından sonra kalkınan Japonya, Rusya gibi memleketlerin kalkınmalarının finansmanı tetkik edilince tarım sektörünün iktisadi kalkınmanın finansmanında önemli rol oynadığı görülür. Esasen, az gelişmiş ekonomilerde tarım sektörü dışında önemli bir faaliyet alanı olmadığı göz önünde tutulursa vergi ödeme gücünü tayin eden gelir, servet, harcama ve istihsal gücü, gösteriş için tüketim gibi faktörler tarım sektöründe mevcuttur ve bu sebeple tarım sektörünün vergilendirilmesi gerekir.

6. Sektörlerarası vergi yükü dengesi bakımından da tarım sektörünün vergilendirilmesi zorunludur: Verginin ekonomik faaliyetler üzerinde müessir olduğu kabul edilince vergi politikasının sanayileşmeye engel teşkil etmeye yönünde bir hedef tespit edilmesi gerekir. Kaldı ki, Türkiyede sanayi sektörü dolaylı ve dolaysız şekillerde önemli miktarlarda vergi ödemekte, vergi bir yandan müteşebbislerin tasarruflarını azalttığı diğer yandan mali yıllarını yükselttiği için sanayi sektörü vergi yoluyla yeterli teşvikten yoksun kalmaktadır. Buna ilâve olarak sosyal sigorta priminde geniş ölçüde memleketimizde iş verenlerce ödendiği unutulmazsa sanayi sektörünün vergi yükünün tarım sektörüne göre yüksek olduğu münakaşasız kabul edilecek bir mahiyet taşır. Dolaylı vergilerin müstehliklere inikas ettirilebileceği farzedilse bile bu her zaman mümkün değildir, mümkün olduğu hallerde de vergi ödevicileri ödedikleri vergilerin çoğu kere nihai olacak bir kısmını da üzerlerinde taşırlar. Buna mukabil, memleketimizde iyi teşkilâtlanmış ve mükemmel işleyen bir sermaye piyasası mevcut olmadığından özel sektör yaptığı yatırımları geniş ölçüde öz tasarrufları ile karşılamaktadır. Bu sebeple, memleketimizde yeteri derecede vergilendirilmedik tarım sektörü gibi bir sektör varken, sanayi sektörüne daha çok vergilendirmede ağırlık vermek hem sanayi sektörünü yeteri de-

recede teşvik etmemek, hemde özel sektörün plânda tesbit edilmiş yatırım hedeflerini gerçekleştirmemesine önceden razı olmak mânâsına gelir. Bu sebepten, ötürü de tarım sektörünün vergilendirilmesi zorunludur. Nazari olarak bu zorunluluk her iki sektörde vergi yükü eşitliğinin karşılıklı vergi ödeme güçlüklerine göre sağlanacağı zamana kadar geçerli olmak gerekir.

II. TARIM SEKTÖRÜ HANGİ ŞEKİLERDE VERGİLENDİRİLEBİLİR?

Geçmişte ve zamanımızda tarım sektörünün vergilendirilmesi ile ilgili tatbikat gözönünde tutulduğu vakit çeşitli vergilendirme usullerine başvurulduğu görülür. Şöyleki:

1. Arazi vergisiyle tarım sektörünün vergilendirilmesi:

Genel harcama vergileriyle, gelir vergilerinin kalkınmış ekonomilere has ve genellikle ada geçen ekonomilerde XX asırda uygulanmaya başlanan vergiler olduğu tarihi bir gerçek şeklinde nazarı itibare alınır ve her iki verginin uygulanabilmesi için asgari bazı şartların gerçekleştirilmiş olması lâzım geldiği unutulmazsa, az gelişmiş ekonomilerin hiç olmazsa kalkınmalarının ilk safhasında arazi vergilerine büyük önem vermeleri gerekir. Çünkü, geri ekonomilerde servet terakümünün en önemli belirtisi servettir ve servet vergi ödeme gücünü tayin eden önemli bir unsurdur. Zira, servet hem gelir yaratır, hem de harcama gücünü ifade eder. Kaldı ki, tarihin akışı içinde bugünkü kalkınmış ekonomiler kalkınmalarını finanse ederlerken arazi vergilerine büyük ağırlık vermişlerdir. Japonyada İmparator Mutshito zamanında arazi vergilerinin payı toplam Japon bütçesi gelirlerinin % 50'inden daha yüksek oranlara ulaşmıştır.

Kanaatimizce yeniden yapılacak ve 1936 da kinden daha çok tatmin edici olacak genel bir arazi tahriri sonunda arazi vergisinden bugünkünden daha yüksek miktarlarda hasılat sağlanabilecektir. Fakat bu vergiyle vaktiyle Japonyada olduğu gibi pek yüksek oranlarda vergi hasılatı sağlanacağı zannetmemelidir. Bu kaynaktan sağlanabilecek hasılat azami 1937 yılında hasılatın arazi değerlerindeki artış asgari toptan eşya fiyatları endeksi oranında kabul edilirse, bu emsalle çarpılmasına eşit olmalı, verginin nisbeti arazi değerine göre % 1-2,5 arasında müterakki tesbit edilmelidir. Yalnız böyle bir vergi vasıtasız vergi alacağı, kötü mahsül yıllarında yükünü mükellefler üzerinde hissettireceği, reel bir vergi niteliğini taşıyacağı için politik bakımdan sakıncalı bulunacak vergi tahsilât masraflarının yüksekliği ve eski bir vergi olduğu gerekçesiyle kabul edilmek istenmeyecektir. Maliye idaresinin ve maliye politikacılarının Türk ekonomisi kalkınmacaya bu vergiye ağırlık verilmesi lüzumu politikacılara ve halk efkârına açıklamaları zorunludur.

2. Aşar vergisiyle tarım sektörünün vergilendirilmesi :

Böyle bir vergi Cumhuriyet devrine gelinceye kadar Türkiye'de uygulanmıştır. İkinci Cihan Savaşı esnasında toprak mahsulleri vergisi şeklinde kısmen yeniden tatbik edilmiştir. Zamanımızda yeni teşekkül eden Afrika devletlerinde de uygulanmaktadır. Verginin aynı oluşu, adaletsizliği, istihsalı köstekleyici bir nitelik taşıması, tahsil masraflarının yüksekliği, Türkiyede tarım sektörünün geniş ölçüde mübadele ve para ekonomisine girmiş olması Türkiye'nin böyle bir vergiyi yeniden vergi sistemi içine sokmasına engeldir.

3. Fiyat politikası çerçevesinde tarım sektörünün vergilendirilmesi :

1917 ihtilâlinde sonra Sovyet Rusyada, Peron zamanında Arjantin'de, Sokarno zamanında Endonezyo'da uygulanmış ve halen uygulanmakta olan bu usuldür. Bu usulde kasıtlı olarak ziraat mahsullerine düşük fiyat tesbit edilir, ihracatla ziraat mahsullerine katlı kambiyo kuru tatbik edilir. Normal kambiyo kuru ile ihracata ödenen kur arasındaki fark mahiyeti itibariyle vergiden başka birşey değildir. Bu usulde fiyat vergisinin yerini aldığı için verginin tahsilât masrafı yoktur. Katlı kambiyo kuru tatbikatından doğan fark memleketin döviz rezervini artırır. Eğer aradaki farktan doğan döviz rezervi dış ödemelerde kullanılmayıp fundâ muhafaza edilirse, ticaret halleri memleketin aleyhine döndüğü zaman ekonominin ithalât kapasitesinde bir düşme kaydedilemez.

Bu usulün mahzuru istihsalî fiyattan teşvik mekanizmasından mahrum etmesi, dengeli iktisadi kalkınmada tarım sektörünün yerini ve rolünü kavramamış olmasıdır. Üstelik ihracatta katlı kambiyo kuru uygulanması halinde büyük ve küçük ihracatçı aynı oranda vergilendirilecek, vergi mütenasip ve reel olmaksızın kurtulamıyacaktır. Böyle bir vergi, üretimin gelişmesine engeldir ve vergi mükellefleri arasında adaletsizliğe yol açacak niteliktedir. Bu sebeple, ekonominin dış ekonomilerle ilişkilerinden doğan kazançların, katlı kambiyo kuru gibi istikrarsız, adaletsiz ve uzun devrede devalüasyon ve tek bir kur uygulanmasına müncer olan hususi vergilerle vergilendirilmesi doğru değildir.

4. Tarım kazançlarının arazinin istihsal potansiyeline göre vergilendirilmesi :

Bu usulde arazinin işletilmesinde kullanılan istihsal tekniği değişmediği halde son 3-5 yılın istihsal durumuna göre istihsal potansiyeli tesbit edilir ve bu şekilde bulunacak ortalama gelir vergi matrahı olarak alınır. Usul, vergilemede müterakkilik uygulamaya elverişlidir. Memleketimize Devlet Plânlama Teşkilâtının misafiri olarak çağrılan Nicholas Kaldor 1962 yılı başında Hükûmete verdiği raporda ta-

rim sektörünün bu şekilde vergilendirilmesini tavsiye etmiştir. Kaldor'a göre böyle bir vergi rantbal olmayan çiftlikleri cezalandıracak, verimli olan çiftlikleri mükâfatlandırılacaktır. Bu itibarla vergi verimsiz tarım işletmelerinin verimli tarım işletmeleri sahiplerinin eline geçmesini sağlamak suretiyle aynı zamanda dolaylı bir şekilde toprak ve tarım reformları fonksiyonunu da ifa edecektir. Evvelâ bu usul sayesinde belirtmek isteriz ki Bolivya ve Filipinlerde olumlu sonuçlar elde edilmiş, mükellefler tesbit edilmiş olan matrahı geride bırakmak için büyük gayretler sarfetmişlerdir. Kaldor hükûmete verdiği raporunda tarım sektörüne ortalama % 5 oranında bir vergi yükü yüklemiş ve bu vergi hasılatının arazinin istihsal potansiyeline göre 67 vilâyet arasında dağıtma usulüne göre dağıtılmasını tavsiye etmiştir.

Bize göre Kaldor raporunun realist olmayan tarafı aşağıdaki noktalar etrafında toplanır.

a. Vergi tahakkukunda dağıtma usuller adaletsiz bir usuldür. Bunu uzun uzun anlatmağa lüzum yoktur.

b. Kadaströ teşkilâtının iyice teşkilâtlanmadığı memleketlerde arazinin potansiyel istihsal gücünü hesaplamak mümkün değildir.

c. Türkiyede süratli bir şekilde mono kültürden poli kültüre geçme hadisesi vardır; bu hadise müstahsillerin vergi ödeme gücünde artışa sebep olmaktadır.

d. Potansiyel istihsal gücüne göre vergi tahakkukunda verginin matrahı donmaktadır.

Bu sebeplerle arazinin istihsal gücüne göre tarım sektörünün vergilendirilmesi bugün Türkiye'de bu sektörün vergilendirilmesi ile ilgili olarak karşılaşılan iki önemli meseleyi yeterli derecede cevaplandırmamaktadır. Bugün tarım sektörü bakımından karşılaşılan mesele vergi ödeme gücü olan tarım sektörünü bu gücüne uygun düşecek şekilde vergilendirmek ve zamanla vergi matrahının donmasına engel olmaktadır.

5. Tarım Sektörünün Gelir Vergisi İçinde Vergilendirme Usulü :

Başarıyla uygulanabilse en iyi vergilendirme usulü budur. Fakat tarım sektöründe gelir vergilerini uygulamak çok zordur. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Fransa gibi memleketler gelir vergileri içinde tarım kazançlarını etkili bir şekilde uygulamaya muvaffak olamamışlardır. Tarım sektöründe gelir vergisini başarıyla uygulayamama, tarımsal faaliyetlerde maliyeti hesaplayamamak ve safi hasılayı tesbit edememekten ileri gelir. Üstelik az gelişmiş ekonomilerde vergi mükelleflerinin nitelikleri vergi idaresinin durumu, müessir bir vergi denetlemesinin imkânsızlığı tarım kazançlarının vergilendirilmesinde gelir vergisini başarısızlığa sürükler. Bununla beraber, gelir vergisinin genelliği ve gider vergileriyle kaçakçılıkta mü-

cadelede başarının sağlanması gelir vergileri çerçevesinde tarım faaliyetlerinin de vergilendirilmesini zorunlu kılar, yalnız burada global gelir vergisinde tarım faaliyetlerinde maruz kalınan zararların diğer kazançlardan mahsup edilmesini önlemeli, mutaakip yılların tarım kazançlarından mahsup edilmesi prensibi kabul edilmelidir. Bu durumda tarım sektöründen sağlanan kazançların etkili bir şekilde gelir vergileriyle vergilendirilemeyeceğini kabul etmiş ancak gelir vergileriyle tarım kazançlarını vergilendirmemizde halinde diğer vergilerle kaçakçılıkta mücadelede gibi vergilerinin önemli bir fonksiyon ifa ettiklerini ortaya koymuş oluyorumuz.

III. TÜRKİYE'DE TARIM KAZANÇLARI NASIL ŞEKİLDE VERGİLENDİRİLMEKTEDİR?

1. Mükellefiyetin başlaması :

31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun bazı madde ve fıkralarının değiştirilmesi ve bu kanuna bazı hükümler eklenmesiyle ilgili 484 sayılı kanuna göre tarım kazançları mükellefiyeti aşağıdaki iki şarttan birinin mevcudiyeti halinde başlamaktadır.

a. İşletme büyüklüğü ölçüsü (çeşitli tarımsal faaliyetlere göre farklar Bkz. 484 No.lu Kanun 12 madde.)

b. Satış tutarı ölçüsü (30000 TL.)

Yukarıdaki iki ölçüden herhangi biri içine girmeyen çiftçiler küçük çiftçi muaflığından yararlanırlar. Ayrıca, yıllık safi kazancı 10 bin lirayı aşmayan çiftçilere 2500 lira tarım kazançları istisnası tanınmıştır.

2. Tarım kazançlarının tesbiti:

Tarım kazançlarının tesbiti konusunda Gelir Vergisi Kanunumuz iki usul kabul etmiştir.

a. Gerçek kazanç usulü:

Yıllık hasılat tutarı 50.000 lira veya daha fazla olan çiftçilerin kazançları işletme defteri veya bilanço usulüne göre tesbit olunur.

b. Götürü gider usulü:

Yıllık hasılat tutarı 150.000 liradan aşağı olan çiftçilerin kazançları götürü gider esasına göre tesbit olunur; götürü gider usulünde tarım kazançları ve komisyonlarınca tayin edilmiş bulunan götürü gider emsallerinin mükellefçe beyan edilen hasılat tutarına uygulanması veya mükellefçe beyan olunan hasılatın elde edilmesi için yapıldığı bildirilen Gelir Vergisi Kanununun 57 inci maddesinde sayılan giderlerin toplanması suretiyle tesbit olunur.

Gelir Vergisi Kanununun geçici onuncu maddesi ve ayrıca 484 Sayılı Kanunla gelir vergisine tabi çiftçilerin 1967 yılına kadar il ta-

rım kazançları komisyonları kuruluncaya kadar çeşitli tarım faaliyetlerinden ve hayvancılıktan sağladıkları kazançların müterakkilik esasları çerçevesince asgari bir mükellefiyete tabi tutulmaları sağlanmıştır.

SONUÇ :

1. Türkiye'de tarım kazançlarının etkin bir şekilde vergilendirilmesi, plânın finansman ihtiyacının karşılanması, tarım sektöründe mevcut iktisadi kaynak israfının önlenmesi, sektörler ve kişiler arasındaki gelir dağılımı vergi yükü dengesizliklerinin giderilmesi ekonominin istikrar içinde kalkınmasının sağlanması, verginin güvenilir ve sıhhatli bir finansman kaynağı olması bakımından zorunludur.

2. Tarım sektöründeki vergi rezervini yalnız gelir vergisinin vergilendirme tekniği içinde başarıyla vergilendirilemeyeceği anlaşılmıştır.

3. Yeniden bir arazi tahririne giderek arazinin değeri üzerinden % 1-2,5 oranında müterakki bir arazi vergisi tarım sektörünün önemli ve etkin bir şekilde vergilendirilmesini sağlayabilir.

4. Hayvanlar vergisi yoluyla mükelleflerce sahip olunan küçük ve büyükbaş hayvan sayıları gözönünde tutularak müterakki bir hale getirilmelidir.

5. Devletçe girişilen bayındırlık faaliyetleri sonucunda (yıl ve baraj inşası) arazi vergilerinin tadilat yoluyla daha fazla hasılat sağlanmaları imkân dahilinde sokulmalıdır.

6. Hayvancılık dışındaki, hububat, sını bitkiler, meyvecilik ve sebzeçilikten doğan kazançlar gerçek beyan veya götürü usulle vergilendirilmeli; götürü usulün kapsamı daraltılmalı hakiki beyanın başlangıcı ile ilgili ölçüler bugünkünden daha düşük tutulmaktadır.

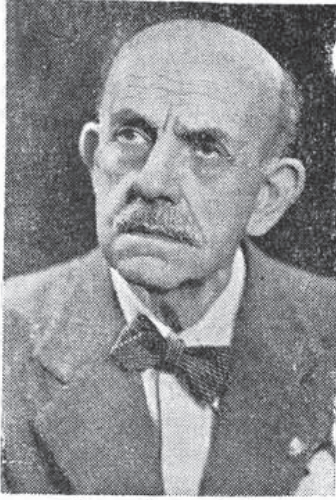
7. Hakiki beyana alınacak verginin düşmesine engel olmak üzere, hakiki beyana dayanan vergilendirme tekniği yeterli bir asgari vergilendirme tekniğiyle birleştirilmelidir.

8. Tarım kazançlarının gelir vergisi çerçevesinde vergilendirilmesi tarım dışı faaliyetlerden doğan kazançların vergilendirilmesi bakımından önemlidir.

9. Tarım faaliyetlerinden doğan zararların asgari faaliyetlerden doğan kazançlardan mahsubu işlemine son verilmelidir.

10. Yukarıda teferruatı ile açıklanan vergilendirme tekniği uygulandığı takdirde tarım sektörünün her yıl 600 milyon lira civarında vergi alınabilir.

Kaybettiklerimiz

**HÜSEYİN HÂCİM
ÇARIKLI**

Mülkiyenin 1904 yılı mezunlarından olan Çarıklı, Aşar Müdürlerinden Ahmet Muhittin efendinin oğludur.

10 / Ekim / 1881 (1297) tarihinde Uşakta doğdu. Bergama Rüştiyesi ile İzmir İdadisinde okudu. Mülkiye mezuniyet derecesi «İyi» dir. Mülkiyeden mezuniyetini müteakip 1904 de İzmir, aynı yıl Denizli, 1905 de Manisa Maiyet memurluklarında, ilâveten Denizli İdadisi Coğrafya Muallimliğinde bulunduktan sonra 1907 de Burhaniye, 1908 de Gönen, 1910 da Bergama, 1911 Tavas, Çeşme Kaymakamlıklarında; 1913 de İzmir Polis Müdürlüğünde, 1914 de Akhisar Kaymakamlığında görevlendirildi. 1915 de Havran, 1918 de Kayseri - Balıkesir - Mutasarrıflıklarına gönderildi.

İzmir'in işgali üzerine «Reddi ilhak ve harekâtı Milliye» teşkilâtının başına geçmiş ve Yunanlılara karşı ilk mukavemet harekâtının öncülüğünü yapmıştır. Akhisar, Kırkağaç, Soma ve Ayvalık cepheleri bu teşkilâta bağlı olarak kurulmuştur ve bu yerlerin çalışmaları Balıkesir merkezinden idare edilmiştir.

Bu arada, birinci ve ikinci

Balıkesir kongreleri ile, Alaşehir Millî Kongresini kendisi toplamış ve bu kongrelerin başkanlığını bizzat deruhte etmiştir.

Buradan İstanbuldaki son Osmanlı Meclis-i Meb'usan'ına Karesi Meb'usu olarak seçildi. Bu Meclisin İngilizler tarafından baskınla kapatılması üzerine - 16 Mart 1920 - Ankaraya kaçarak B.M.M. nin birinci devresine Karesi Meb'usu olarak girdi. Bilâhare 16 Mayıs 1920 de fevkalâde salâhiyetle ve Meb'usluk uhtesinde kalmak üzere Bursa Valiliğine gönderildi. Bundan 6 Temmuz 1920 de Buranın işgali üzerine ayrıldı.

Bu görevi esnasında gösterdiği faaliyetler sebebiyle Damat Ferit Hükümetine bağlı Kürt Mustafa'nın Harp Divanına ölümüne mahkûm edilmiştir.

İstiklâl Mahkemesinin kurulmasını müteakip İstiklâl Savaşı esnasında 4 numaralı Konya ve Elcezire, Doğu isyanı sebebiyle kurulan Şark İstiklâl Mahkemesi Reisliklerinde bulunmuştur. İkinci ve üçüncü devrelerde Giresun Meb'usluğunu da dahil olduğu halde birinci devreden sekizinci devreye kadar Balıkesir Milletvekili olarak kaldı.

Ankara'da Danıştay kurulmadan önce Büyük Millet Meclisince kendi üyeleri arasından seçilip Şurayı Devlet Mülkiye dairesi görevlerinden olan Memurin Muhakematı hakkındaki kanunu muvakkatin hükümlerinin yerine getirilmesi için kurulmuş bulunan Hey'etin Reisliğini yaptı.

Bundan sonra İzmiere gitmiş ve vefatı tarihi olan 5 Aralık 1965 gününe kadar orada ikamet etmiştir.

Kendisine bütün bu görevleri sebebiyle pek çok nişan ve madalyalar verilmiştir.

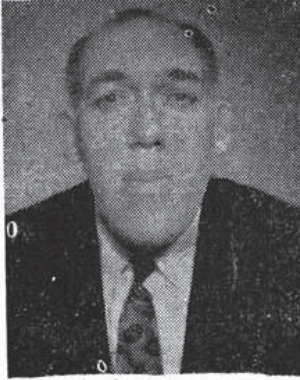
MEHMET FAZLI GÜLEÇ

1891'de Midilli'de doğdu. Molva ve İstanbul Beyazıt Rüştiyelerinde ve Mercan İdadisinde orta tahsilini yaptı. 1913 yılında Mülkiyeyi «Pekiyi» derece ile bitirdi. Sırasıyla İzmir Maiyet Memurluğunda, Azaymant - Altınova - Kınık, Bağarası Nahiyeye Müdürlüklerinde, Çal, Dinar, Adalar, Bayındır, Bergama Kaymakamlıklarında, Mülkiye Müfettişliğinde, İzmir, İstanbul Vali Muavineliklerinde, bu arada İstanbul Vali Vekilliğinde ve Şehremaneti Vekilliğinde, I. Umumi Müfettişlik Başmüsavirliğinde bu arada Umumi Müfettişlik Vekilliği ve İran - Türk Heyeti Başkanlığında, Türk Sınır Komisyonu Bursa, İzmir Valiliklerinde, Bursa mebusluğunda; tekrar Bursa ve 1946'da Balıkesir Valiliklerinde bulundu. 1948 Şubatında İzmir Valiliğine tayin edildi. 1949 Ağustosunda Edirne Valisi oldu. 1950 seçimleri sonunda kendi isteği ile emekliye ayrıldı. 1/1/1966 tarihinde aramızdan ayrıldı.

İSMAİL VEHBİ BERK

1890 — 1966

Leskovik eşrafından Naim beyin oğludur. 1890 da Leskovikde doğdu. Mülkiye mezuniyet derecesi «Pekiye» dir. Mülkiyeden mezuniyetini müteakip sırasıyla Yanya maiyet memurluğunda; Davutpaşa Sultanisi mutliginde; Zalof, Maksutlu nahiyeleri Müdürliklerinde; Görele, Havza, Keşan, İmroz, Bünyan, Kulp, Silvan, Gerede, Gevaş, Elbistan Kaymakamlıklarında; Manisa, Sivas, Seyhan İdare Heyetleri Azalıklarında; Adana ve Kocaeli Vali Muavenciliklerinde; M. Kemalpaşa kaymakamlığında bulundu. 1946 da İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdür Muaviniğine, 1949 sonunda Tetkik Kurulu Müşavirliğine getirildi. Bu vazifede iken 1952 de emekliye ayrıldı. Ocak/1966 da aramızdan ayrılmıştır.

SAMİM YAZICI

1926 — 1966

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Müşavirlerinden **SAMİM YAZICI** 31 Aralık 1926 yılında İzmir'de doğdu. Fadıl Bey ve Pakize hanımın oğludur. İlk ve orta tahsilini İzmir'de yapmış, 1946 yılında Haydarpaşa Lisesini bitirip Mülkiye'ye girmiştir. Fakülteyi müteakip Maliye Bakanlığına intisap eden merhum, Gelirler Umum Müdürlüğünde; Raportör, Başraportör, Şube müdürlüğü ve Müşavirlik görevlerinde bulunmuştur.

Örnek bir insan ve devlet adamı vasıflarını taşıyan **SAMİM YAZICI**'nın kaybı arkadaşları, kendisini tanıyanlar ve Mülkiye camiası için büyük bir acı olmuştur.

3 Nisan 1913'te İstanbul'da doğdu. Babası Emekli Piyade Albayı Kozanlı Fevzi Arık, Annesi Zine Arık.

1933 yılında Eskişehir Lisesi'ni birincilikle bitirdi.

1936'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni yine pekiye derece ile ve birincilikle bitirdi.

1936 - 1937 yılları arasında askerlik hizmetini yaptı.

Türk Hükümeti tarafından tertiplenen yarışmayı kazanarak İsviçreye Hukuk tahsiline gönderildi.

Cenevre ve Fribourg Hukuk Fakültelerinde tekrar lisans yaptı. Fribourg'dan «La Legs d'assurance de Décès en Droit Suisse et Turc» konulu tezi ile doktora yaptı ve «Summa Cum Lauda» derecesini (en yüksek liyakat derecesi) aldı.

1941 - 1947 yılları arasında Adalet Bakanlığında hakim olarak görevde bulundu.

1942 yılında Ankara Hukuk Fakültesi Hususi Hukuk Doçenti ünvanı ve ehliyetini aldı.

Ocak 1947'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde Hususi Hukuk Profesörü oldu.

1956 - 1958 yılları arasında aynı Fakülte'nin Dekanlığını yaptı.

1954 - 1958 yılları arasında Ankara Üniversitesi Senatusunda üyelik yaptı.

1956 - 1958 yılları arasında Üniversitelerarası Kurul üyeliğinde bulundu.

Ayrıca yıllarca Siyasal Bilgiler Fakültesi Yönetim Kurulunda görev almıştır.

1956 - 1965 arasında Türkiye ve Orta - Doğu Âme İdareleri Enstitüsünü Genel Müdür olarak idare etmiştir.

1959'da Avrupa Konseyi İstisarı Komitesi tarafından «Avrupa İnsan Hakları Divanı Hakimisi» olarak seçildi (dokuz yıl süre ile).

1950 - 1962 arasında UNESCO Türkiye Milli Komisyonu İcra Komitesi üyeliği ve Türkiye Kızılay Derneği Genel Kurul üyeliği yaptı.

PROF. DR. KEMAL FİKRET ARIK

Medeni Kanunda reform Komisyonu üyeliğinde bulundu. Ayrıca, (Merkezî Hükümette görev dağıtımını incelemekle ödevli) Komitenin İkinci Başkanlığını ve Yönetim Kurulu üyeliğini yaptı. Bu komite, MEHTAP diye anılan projeyi hazırlamıştır.

Prof. Arık, Türk - Fransız İdareci ve Kaymakam Mübadelesi Programının kurucusudur. Bu mübadele on yıldır yapılmaktadır. (1955 - 1965) Ayrıca, Milletlerarası İdari İlimler Derneği tarafından Enstitü Müdürleri İcra Komitesine seçilmiştir.

1961 yılında Fransız «Légion d'Honneur» nişanının şövalye rütbesini kazanmıştır.

1964 yılında hukuk yoluyla Dünya Sulhu Milletlerarası Teşkilâtının Şeref Üyeliğine (World Peace Through Law Center) seçilmiştir.

Profesör Arık'ın: Türk Medeni Hukuku Genel Prensipler (1963); Türk Borçlar Hukuku Umumî Prensipleri (1964); Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1965); Türk Hususi Hukuk Sisteminin Ana Hatları ve Yargı Teşkilâtı (1964) Sözlüklü - İctihatlı Türk Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu gibi birçok Türkçe eserleri; bundan başka yine birçok Türkçe, Fransızca makale, tercüme ve etüdlere mevcuttur.

10/Aralık/1965 tarihinde vefat etmiştir.

YENİ PERSONEL REJİMİ VE MÜLKİ İDARE ÂMİRLERİ

Personel Kanunu üzerindeki çalışmalar son safhaya gelmek üzeredir.

İçişleri Bakanlığı meslek mensupları, Bakanlığın da arzusu ile, (Mülki İdare Âmirliği Sınıfı) olarak kabul edilmiş ve sınıf tüzüğü ona göre hazırlanmıştır.

Bu arada, mezkûr tüzükteki göstergede kaymakamlar için kabul edilmiş olan taban ve tavanı kifayetsiz bulan Birliğimiz 17/2/1966 tarihinde Personel Dairesi Başkanlığına aşağıdaki muhtırayı vermiş bulunmaktadır.

Gelecek personel sayımızda tüzüğün geniş bir kritiğini bilgilerinize sunacağız.

«Devlet Personel Dairesi

Başkanlığına

Personel Kanunu tatbikatından olarak hazırlanmakta olan sınıf tüzüklerinin camiamıza ait en mühim unsurlardan idarecilerle ilgili kısmının, mezkûr meslek mensupları bakımından bazı ciddi mahzurları ihtiva ettiğini müşahade etmiş bulunuyoruz.

Devletin bütün taşra tenkilâtının temsilcisi, âmir ve koordinatörü, aynı zamanda beş yıllık kalkınma plânının esas yöneticisi olan idarecinin kendine hâs özellikleri, bir ömür sürecek olan gayrimüsaait şartlar ve mevcut kanunî hakları nazarı itibara alınmadan hazırlanacak bir sınıf tüzüğü ve gösterge tablosunun; hem mesleği öldüreceği, hem de bilhassa kaymakamları mağdur edeceği muhakkaktır.

Bu duruma meydan vermemek üzere aşağıdaki hususların Mülki İdare Âmirleri Sınıf Tüzüğü'nde nazarı itibare alınmasını meslek mensuplarımız adına önemle rica ederim.

1 — Personel Kanununun 43 üncü maddesi; sınıf tüzüklerinin o mesleğin devlet faaliyetleri bakımından taşıdığı değer, önem ve riske göre tanzim edileceğini âmirdir.

İdare mesleği; yukarıda da belirttiğimiz gibi, devlet hayatının % 90 tatbik sahası olan taşranın düğüm noktasıdır. Devlet ve Hükümetin bütün fonksiyonlarının temsilcisi ve bunlar arasında kelimenin tam manasıyla koordinatör olan idareci (yani Vali ve Kaymakam)ın, Devlet hayatındaki önem ve değerinin emsallerine nazaran ön plânda geldiği muhakkaktır.

Risk, idarecinin bütün ömrünce katlandığı bir husustur. Çünkü, idare mesleğinin esası kaymakamlıktır ve kaymakam ise ayın en az yarısını meskûn veya gayrimeskûn, fakat her halde şehir dışında çeşitli imâr ve sair devlet faaliyetlerini yürütme ile geçirir.

Fedakârlığı, ömrünü memleket kalkınma-

sına hasretmek, tahsil derecesine göre emsallerinin sahip olduğu imkânları terkedip mesleği uğruna sosyal, kültürel ve bedii her şeyini feda etmektir ki, kanunun kabul ettiği riskin mânası da (maddeten sıkıntı, manen tekaüt oluncaya kadar mahrumiyet) bundan başka bir şey değildir.

2 — Yukarıda kayıtlı önem, değer ve risk durumundaki idare mesleğinin, ikibuçuk yıllık fiilen bir kaymakamlık staj ve kursundan sonra, bu durumda olmayan diğer bir kısım mesleklerle beraber 325 veya 400 göstergesinden başlatılması haklı bir davranış olmayacaktır.

Nitekim Maliye, Gümrük - Tekel ve Ticaret Bakanlığı Müfettişleri gibi üç yıllık staja tabi tutulan yerler de yeni tüzüklerinde 450 göstergesinden başlamaktadırlar. İdareci de aynı şekilde ikibuçuk yıllık bir staj, kurs ve imtihan devresi geçirmekte ve üstelik bu mesleğe girmekle yukarıda zikrettiğimiz (değer) e sahip olduktan sonra ayrıca ömür boyunca sosyal bir riske katlanmaktadır.

Diğer taraftan, bu gün için sahip olduğu bir üst derece baremden (kaymakamlığa 40 aslı maaştan başlamak suretiyle) yani üç yıllık bir avantajdan da mahrum olmaktadır.

Bunların telâfisi maksadiyle:

- I — Kaymakamlığın gösterge tabanının en az (450) den başlaması veya,
- II — Göstergenin (325) den başlayıp (475) e geçmesi yani aradaki 450 göstergenin kaldırılması,

ve yukarı kademelerde senelerinin buna göre hesaplanması gerekmektedir.

3 — İdare mesleğinin esası kaymakamlıktır. Bakanlığın diğer memuriyetleri hattâ Umum Müdürlük ve Valilik bu temele bina etmiş mesleğin onore edilmiş kademeleridir.

Valiliğe meslek dışından da eleman alındığı ve Vali, Umum Müdür adedinin kaymakamlara nazaran yüzdesi gözönüne alınırsa; mesleğin itibarı ve elemanlarının muhafazası için, bir insanın kaymakamlıktan tekaüt olmasının normal kabul edilmesi iktiza eder.

Mevecut göstergede Kaymakam için kabul olunan tavan (880) dir. Yukarıki mülâhazalarla Kaymakamlık esas alındığı takdirde bunun mutlaka (960) a çıkarılması ve umumî olarak ikinci derecenin (970 - 980) olarak kabulü zaruridir.

Mülki İdare Âmirliği Sınıf Tüzüğü'nün, mezkûr mucip sebeplere binaen, tavan ve tabanının teklifimiz gereğince kabulünü rica eder, saygılarımı sunarım».

Mesleki ve Sosyal Çalışmalarımız

Ayhan AÇIKALIN
Mülkiyeliler Birliği
Genel Başkanı

Birliğimizin amacı; mensuplarının sosyal, kültürel ve mesleki ihtiyaçlarını temindir. Bir kaç yıldır hızlanan kültürel faaliyetlerin, ciddi bir mesai yapan Kültür ve Yayın Kolları çalışmalarıyla arkadaşlara faydalı olmaya başladığını memnuniyet görüyoruz.

Sosyal çalışmalarımızın temelini, Ölüm Yardım Sandığı teşkil edecektir. Eğer, acil bir durum gösteren bu konuda muvaffak olablirsek, Sandığın faaliyetini, (sarih olarak gösterilecek zaruret hallerine inhisar etmek üzere) müşkül anları da içine alabilecek bir (Yardım Sandığına) çevirebileceğiz. Hazırlıklarımız devam etmektedir. Sizlere en kısa bir zamanda bilgi vermeğe çalışacağız.

**

Bu vesile ile meslekdaşlarımızdan ricamız, Dergiye ekli olarak sunduğumuz (2) adet fişî tetkik edip, tasvip ettiklerini bize göndermeleridir.

Birliğe 1963 yılından sonra üye olanların kayıt fişini tekrar göndermelerine lüzum yoktur.

*

Bunların dışında, Birliğimiz, devamlı bir mesleki çalışma havasına girişmiş bulunuyor.

Camiamızın en mühim iki unsuru, İdarî ve Malî sahadaki arkadaşlardır. Senelerdir süregelen ve hattâ bir kısmı müzminleşmiş bu mesleki problemlerden bazıları Cumhuriyetten sonra ele alınmakla beraber, bilhassa idare mesleğinin esasî bir Osmanlı havasıyla devam edip gitmektedir. O kadar ki, İl Özel İdareleri gibi, Osmanlı devrinden kalma kanunlarla idare ettiğimiz sistemler bile mevcuttur.

Diğer taraftan, bir vergi tahsili veya illerdeki maliye teşkilâtı yahut il, ilçe, bucak idaresinin bundan 50 yıl eskisine nazaran mahiyeti itibariyle büyük bir değişikliğe uğradığını iddia etmek her vakit mümkün olamamaktadır.

Akıp giden zaman çerçevesi içinde, değişen nesillerin şahsiyetleriyle orantılı olarak idare cihazında görülen hareket ve yeni ruhu ise, bir sistem değişikliği olarak kabul edemeyeceğimiz açıktır. Mevcut sisteme, olsa olsa, (Rötuşlu Osmanlı Düzeni) diyebiliriz.

Bir Cumhuriyet nesli mensubu olarak bu gün devlet idaresinin üste yakın kademelerinde bulunan biz orta kuşağı mahiyeti itibariyle tatmin etmeyen halihazır sistemin islâhını beklerken, yetkili çevrelerin, zaman zaman bu hatalı tarafları sanki kamu oyuna isbat etmek ister gibi tatbikatlara girişmesi, o meslek mensupları için en büyük ıstırap kaynağı olmakta

ve maalesef bunlar uzun yıllardır aynen devam edip gitmektedir.

Bu maksatla gerekli çalışmalarda bulunmak üzere Birliğimizce 19/2/1966 tarihinde kabul edilmiş olan Yönetmeliğin kol ve komitelerle ilgili hükümleri gereğince, idarî ve malî konularda, Yönetim Kurulu dışında 3-5 şer kişilik iki (Daimî Komite) kurulmaktadır. Bunların hazırlayacağı tasarılar ile tetkik edip kabul edeceği sair hususlar, her iki meslek için yine ayrı ayrı kurulacak olan (25 er kişiyi geçmeyecek) (Danışma Kurulları)nda müzakere edilecek ve neticelendirilmek üzere Yönetim Kuruluna intikal ettirilecektir. Konular Yönetim Kurulunca, mahiyetine göre yasama veya yürütme organlarda takip olunacaktır.

Bunlardan idarî (Daimi Komite) ile (Danışma Kurulu) teşekkül etmiş ve faaliyete geçmiştir. Vazifeli arkadaşların ilk ele aldığı konuları ve Danışma Kurulunun teşekkül tarzını aşağıda bilgilerinize sunuyoruz.

Aynı çalışmaların malî sahadada yapılması için de faaliyettediriz.

Hazırlanacak metin ve tasarılar ilerki sayılarımızda neşrolacak ve gerektiğinde, anket mahiyetinde görüşleriniz rica edilecektir.

Bütün meslekdaşlara sevgi ve saygılar.

DAİMÎ İDARÎ KOMİTE'nin ele alıp her biri bir Tali Komisyon tarafından tetkik edilmekte olan konular.

- 1) İdare'nin Teminatı.
- 2) Yardımlaşma Kurumu Teşkilî.
- 3) Alt Kademe İdare Mahkemesi ve 6 yıl idarecilik edenlere idarî avukatlık hakkı verilmesi.
- 4) İlçelere Hükümü Şahsiyet verilmesi.
- 5) Mahalli İdareler Personelinin Eğitimi.

Danışma Kurulu'nun teşekkül tarzı	Adet
Ankara Vali, Vali Muavini ve Kaymakamlarından	3 Kişi
Merkez Valilerinden	2 »
Mülkiye Müfettişlerinden	2 »
Tetkik Kurulundan	1 »
Genel Müdürlüklerden	4 »
Danıştaydan	2 »
Taşra İdarecilerinden	4 »
S. B. F. den	1 »
Âmme İdaresi Enstitüsünden	1 »
Kurulundan	2 »
Türk İdareciler Derneğinden	1 »
Daimi Komiteden	2 »
	25 »

İdarenin Teminatı

Türkiye'de idare teşkilâtı, bir çok emsalleri gibi, Tanzimatı müteakip girişilen batılılaşma hareketiyle başlar.

Ancak, meslekî hüviyetinde ittifak edilmesine rağmen, her devirde Hükümetler, idareciyi kendi politika ve şahsi görüşlerinin icabını itirazsız yerine getiren özel bir yukarı kademe memuru telâkki ettikleri için, mesleğe huzur içinde çalışacağı bir teminat vermeyi düşünmemişlerdir. Hattâ o kadar ki; özel bir teminat olduğu takdirde, mevzuat dışı veya mevzuatı zorlayıcı bir tatbikata imkân bulamayacağını gören yetkililer, idare mesleğini memleket hizmetinde çok daha müeessir ve müsbet neticeli yapacak olan böyle bir konuyu ciddi olarak ele bile almamışlardır diyebiliriz.

Mezkûr meslek mensuplarının, bir kaç yıldır tatbik olunan, doğu ve mahrumiyet kazalarında derece derece hizmeti mecburî kılan (Kaymakam Hizmet ve Nakil Yönetmenliği) gibi pek basit bir imkânı bile uzun yıllar hasretle andığımızı zikretmek, teminat konusunun önemini işarete kâfidir sanırız.

Konunun lâyıkiyle değerlendirilebilmesi için önce kapsamını çizmek gerekir. Çünkü, memur haklarıyla ilgili çeşitli personel kanunlarının tanıdığı bazı hususlar dışında bugüne kadar meslekî çalışmaları teminata bağlanmış sınıf yalnız yargı sınıfıdır. Kamu oyu senelerin verdiği bir alışkanlıkla, diğer sınıf veya meslek gruplarından bazılarının da böyle bir imkâna muhtaç olduğu hususuna ciddi olarak eğilmemiş, sadece zaman zaman tekrarlanan haksız tasarruflar dolayısıyla yürütme sisteminin bazı noktalarda aksadığına dikkati çekmekle yetinmiştir. Halbuki, aşağıda daha teferruatlı olarak hadiseleri tetkik ettiğimizde göreceğiz ki; aksaklık sadece ne siyasi organlarda, ne

de bu organları harekete getiren kişilerdedir. Aksaklık; sistemin herşeyi kişilerin takdirine bırakan prensibindedir. Şahısların devletle yaptığı anlaşmada gösterilen ödev ve yetkilerini ifası zmnında yapacakları hareketlerinin takdiri, hiç bir objektif esasa bağlanmadan, siyasi kişilerin subjektif insafına bırakıldığında uygulanandan farklı bir neticeye varılamıyacağı tabiidir. Asırlardır devam edip, zaman zaman sızlandığımız aksaklığın düğüm noktası da zaten burada toplanmakta değil midir?

İdare teriminin kapsamı çok geniştir. Devlet faaliyetiyle ilgili ve çeşitli mevzuatla statüsü tesbit olunmuş her yukarı kademe memuru, umumî olarak, idareci sayılabilir.

Ancak, bizim, Mülkiyeliler Birliği olarak ele almak istediğimiz konu, mülki idare teşkilâtının başında bulunup bütün Devlet Teşkilâtının koordinatörü durumunda olan idareci (yani Vali ve Kaymakam) dır.

Her meslek dalındaki idarecinin önemi büyük olmakla beraber, mülki idare teşkilâtının âmiri olan idareciden bazı noktalarda farklı bir durum arzeder.

Evvelâ, Millî Eğitimde Maarif Müdürü, Bayındırlıkta Nafia Müdürü, Sanayide Müeessese veya İşletme Müdürleri veya Bakanlıklarda Genel Müdürler gibi çeşitli mesleklerin idarecisinin görevi ve idareciliği bir daimilik ifade etmez.

O vazifeden alındığında asli mesleğine yani öğretmenliğe, mühendisliğe, doktorluğa v.s. döner ve şahsi hayatına bıraktığı yerden başlar. Mülkiye Amirinin vazifesinin ilki de sonu da idareciliktir ve meslek hayatı böyle bir düzen içinde başlar ve biter.

Sonra, herbiri kendi sahasında çok önemli yerler işgal eden diğer meslek idareciliği, mahiyeti icabı sadece kendi sahasıyla ilgilidir ve birbiriyle irtibatlı bazı hususlar haricinde faaliyet sahası tek konuludur. Mülkiye âmiri, mülki idarenin her dalının o muntakadaki âmiri ve koordinatörü olarak bünyesi icabı çok farklı bir hayatın içindedir. Hem hükümetin temsilcisi sıfatıyla umumî hükümet icraatının tam olarak ifasını kontrol, hem de bunların arasında koordinasyonu teminle mükelleftir. Ayrıca işlerin aksamaması için mevzuatın boşluklarını mahallen doldurması gerekmektedir. Nitekim, Beş Yıllık Kalkınma Plânının başlangıcında idare âmirliğine gerekli önem verilseydi neticenin daha farklı olacağına bir çok yetkili hemfikirdir.

Nihayet, istesek de istemesek de iktisaden geri kalmış bir memleket olarak, kalkınma çabamızda her bir imkânı zerresini zayı etmeden kullanmak ve milleti bu çalışmalara liderlikle iştirâk ettirmek mecburiyetindeyiz. Bu çabayı, muayyen bir zaman için bir görevi üzerine almış yetkililerle yürütmeyeceğimiz, çeşitli tatbikatla açıkça görülmüştür.

Böyle bir çaba, kendini muayyen bir gayeye adanmış ve bu yüzden de devamlı mahrumiyeti sineye çekmiş bir meslek grubuyla olur ki, işte, bizim mevzubahis ettiğimiz idareci, bu (Mülkiye Âmiri) sıfatını taşıyan idareci-dir.

İdareci'nin teminatı; çeşitli görüşlerin bulunduğu ve hattâ bazı telâkkilere göre, bir hükümetin temsilcisine muhtelif faktörlerin tesiriyle tam hâkim olması zaruretinin gerektiği bir konu şeklinde mütalâa edilebilen ve her halde kamu oyu için olduğu kadar icra organı için de pek hazırlıklı bulunulmayan bir husustur.

Fakat, sosyal ve ekonomik zaruret ve terakkinin sür'atle seyrettiği bir aşırda muasır medeniyet seviyesine yüzyıllar evvel dedelerimizin koyduğu sistem ve metodlarla varamıyacağımız da açıktır. Alışkanlıklarımız ve icra organını elinde bulduran kimselerin mevcut rahat tatbikattan fedakârlıkları zor olmakla beraber, gerek icra organı yetkilileri, gerekse idarecilerin hissi yönü bir kenara bırakarak işlerin selâmetle ve en iyi bir şekilde yürümesine hizmet edecek formülde birleşmeleri bir zaruret halini almaktadır.

Tabiidir ki, bir Mülkiye Âmiri'nin meslek ve mevzuat yönünden çalışma durumu meselâ bir yargıca uymaz ve aralarındaki muhtelif farklar sebebiyle bir (İdari Teminat) bir (Yargıç Teminatı) ile aynı olamaz. Yine tabiidir ki, Hükümet, T.B.M.M. den geçmiş, siyasi akidesine göre tanzim ettiği programının tatbikinde eli kolu durumunda olan idarecinin yardımına muhtaçtır ve gerek bu ihtiyaç, gerekse kanuna madde madde yazılması mümkün olmayan idari zaruretlere sebebiyle idari nakillere zaman zaman mecbur olabilecektir.

Ancak, bu kadar toleransı kabul etmemize rağmen, Devlet çarkının işlemesinde ayrı bir fonksiyon ve hususiyeti bulunan (Vali ve Kaymakamın) da kendi özelliği çerçevesinde huzur içinde rahat iş görme ve memuriyetinin haysiyetini koruyan bir garantisinin haysiyetini koruma garantisini ümit ederiz. Yani, bir idarecinin, kanun çerçevesi içinde, Hükümetin umumî politikasına uygun icraatta bulunması zaruri ve bunu aşmanın hakkında bir hükümet tasarrufu mümkündür. Ama, kanunların vermediği bir yetkiyi kullanmaya icbar edildiği, Hükümetle arasında hiç bir şey yok da mahalli bazı nüfuzlu şahısların keyfi veya yetkisiz taleplerine boyun eğmediği yahut sarıh olarak mevzuatın ifasını emrettiği hususları tatbik ederken resmî veya özel bazı kişilerle arasının açılması hallerinde, sadece ve sadece memlekete hizmet için çarpınan idarecinin özel görev ve yetkilerine bakılmadan bir sıra memuru gibi tutulup nakli veya tecziyesini önleyecek bir teminat zaruri değil midir?

Bir kimseyi, pek çok vazifeleri ifâ ve yine pek çoğuna koordinatörlük etmek üzere hususi olarak eğitiyoruz, ona Hükümeti temsil yetkisi dahil çeşitli yetkiler tanıyoruz, fakat onun bu özel yetkileri rahat ve huzur içinde kullanması için asgari bir teminatı düşünmüyor, kendisini, her türlü icraatını tesir altına sokabilecek şekilde, siyasi şahısların çok subjektif insafına bırakıyoruz. Herhalde bu sistemin ne vazife ve yetki anlayışı, ne de işin mahiyetle bir uygunluğu vardır. Bunu sadece, Osmanlı İmparatorluğunun mutlakiyet sistemi içinde, hükümdarn otoritesini tesis gayesi güden ve mutlak itaatın icabı bir disiplin memuriyeti ve mutlak iradeye körü körüne itaat etmeyen memurun tecziyesi olarak mütalâa edebiliriz. Yoksa Devlet ve Hükümetin haysiyetli bir temsilcisinin, kanun ve nizamla göre memleket kalkınmasında bir lider olarak aktif rol alması şeklinde değil.

Yukarda izah olunan hususlar idareci'nin vazifesi esnasında mevzubahis olan noktalardır. İdareci için bir de meslek içi problemi mevcuttur ki, bu da dış faktörler kadar ehemmiyeti haizdir.

İdare mesleğinin esas kaymakamıdır. Tıbbiyede doktorluğun, milli eğitimde öğretmenliğin esas olduğu gibi. Bu itibarla, önce bir kaymakamın otomatik işleyen âdil bir mekanizma ile diğer arkadaşlarının haklarıyla çatışmasının önlenmesi gerekir. Ömrü boyunca - derecesi az veya çok - büyük şehir dışında vazife görüp mahrumiyete katlanmayı peşin kabul etmiş bir yurt evlâdına, hiç olmazsa, normal sicil aldığı anda, muayyen sene sonra, daha iyi bir yere gitme ve orada politik ve sair dış tesirlerden uzak bir çalışma imkân ve teminatı vermeğe mecburuz. Politik ve mahallî güçlü kişilerin baskısı bir yana, meslek içinde bazı araçlarla öne geçme teşebbüs ve başarıları, misale hacet kalmadan, meslek mensuplarının bol bol hatırlanacaktır. Son bir kaç yıldır yürürlüğe konmuş olan Kaymakam Hizmet ve Nakil Yönetmeliğinin temin ettiği bir çok hususa rağmen, yine kifayetsiz kaldığı ve neticede bir yönetmelik olmaktan ileri geçemediği de malûmdur.

Her kaymakamın gayesi olan valiliğe gelince: Bir kere adedi mahduttur, yarı politik bir makamdır ve tayin için bir ciddi prensibi olmayıp, takdire bırakılmıştır. Sonra, meslek dışından da vali tayin edilmekle sıra bekleyen yetişmiş elemanlar daha da handikaplı bir duruma sokulmaktadır. Nihayet, bu ve buna benzer çeşitli sebeplerle İçişleri Bakanlığı merkez ve taşra teşkilâtının 8 - 10 yıldan eski bütün yetişmiş elemanları bir valilik yarışı için birbirinin hasmı haline getirilmektedir. En uygun ve kuvvetli tavassutu yapabilmek için, mesleki değer ölçülerinin bir kenara bırakıldığı çok örnek mevcuttur. Bu günkü hiçbir esas olmayan sistem devam ettiği müddetçe de, İçişleri Bakanlığının merkez teşkilâtının iş

görmek veya bünyeyi fikren yenileştirmekten çok, vali olmak için birbirini atlatma çabalarının ve buna taşranın ayak uydurma gayretinin değişeceğini ummak bir hayal olur.

Öyleyse, bir kaymakamın hatır ve tavassut haricinde, yalnız ehliyet ve başarısıyla ölçülen ve kimsenin elinden alamıyacağı haklara sahip olması; valiliğin, daha objektif kıstaslarla Bakanlık vali olma mücadelesinden kurtaracak esaslara bağlanması gerekmektedir.

Bu lâzımenin yanında, kanun ve nizamla-ra veya mevzuata uygun hükümet politikasına riayetsizlik halleri haricinde bir vali ve kaymakamın rahatça iş görmesini temin edecek teminat, gerek meslek, gerekse âmme hizmeti yönünden zaruridir.

Yukarda belirttiğimiz haklarla teminata ait tekliflerimizi ilerki sayılarımızda ilgililerin dikkatine sunacağız. Yalnız şu kadarını ifade edelim ki, konumuz tamamen teknik ve meslekidir. Hiç bir devir, parti veya şahıslar ilgili değildir. Zaten çeşitli resmî gazeteler tetkik

edildiğinde görülecektir ki, meselâ söylediğimiz hususlara uymayan nakiller siyasi iktidarların en tabii hakkı telâkki edilerek her zaman tatbik sahası bulmuştur. 1960 dan evel de, 1960 da da, 2 nci ve 3 üncü Koalisyonlarda da, şimdi de... Öyleyse, hata mekanizmada olduğu halde bunu birbirimizin hüsnüniyet ve suinüniyetine bağlayıp aynı işi hepimiz yaptığımız için herkesi tüm olarak kötü kişi durumuna sokmanın akıl ve mantıkla bir ilgisi olmamak gerekir.

Ama, akıl ve mantığın bir icabı da, ters işleyen bir sistemde ısrar etmemektir. Biz, Mülkiyeliler Birliği olarak, tam memlekete hizmet edecek çağda meslekten ayrılmaya veya kaderine küsmeye sebebiyet veren, Bakanlık birbirine katan ve ilânihaye bir polemik mevzuu olma istidadı gösteren bu konunun üzerindeki müsbet tekliflerimizi ilgililer ve kamu oyuna açıkça sunacağız. Yetkililerin de, mesleğin icabı olarak makûl bir had dahilinde, (İdarenin Teminatı) nı gerçekleştirmek üzere konunun üzerine eğileceğini ümit ediyoruz.

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ

PLÂN ve İDARE

(Başı Sayfa 22 de)

rın yapılması güçleşir, bazan imkânsız hale gelir. Her halde 2480 sayılı kanunun yeni baştan tedvirini icabetmektedir.

10. 1. Beş Yıllık Kalkınma Plânının 1963, 1964 ve 1965 program ve bütçelerinin uygulanması sırasında 91 sayılı kanunun 16. maddesi hükümleri yerine getirilmemiştir.

Plân zaman zaman gözden geçirilerek elde edilen ve alınması gerekli tamamlayıcı tedbirler belirli devrelerde verilecek raporlar halinde Bakanlar Kuruluna sunulup sunulmadığını bilmiyoruz. Ancak ne Başbakan ve ne de Bakanlardan her hangi biri il ve ilçelerdeki yatırımlarla yakından ilgilenmemişler, ne gibi müşkülâtla karşılandığını sorup öğrenmemişler ve hal çaresi bulmasına tevessül etmemişlerdir. Meselâ, 1963 yılında Sivas Çimento Fabrikası günlerce çalışmadığı ve çimento yokluğundan doğu vilâyetlerinde yatırımlar durduğu halde ilgilenen olmamıştır.

Mülkiyelilerin

en son çıkan

Kitapları

Cemal Süreya, Üvercinka, şiirler, ikinci baskı
De Yayınevi, İstanbul 1966.

Erhan Bener, Kedi ve Kadın, Fransa'da Le
Chat et La femme adı ile de yayınlan-
mış, Varlık Yayını, İstanbul 1966.

Ece Ayhan, Bakışsız Bir Kedi Kara, şiirler,
De Yayınevi İstanbul 1966.

İsmet Özel, Geceleyin Bir Koşu, şiirler, Ser-
gi Kitabevi, Ankara 1966.

Not :

Kitaplarının tanıtılmasını isteyenlerin iki-
şer tane göndermeleri rica olunur.

İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Yeniden Düzenleme Çalışmaları

Selâhaddin ÖZMEN

A — Konu Türkiye için çok önemlidir. Önemi bir yandan kanunun çapından, bir yandan da yeterince bilinmemesinden ve üstelik tutuma göre değerlendirilmesinden ileri gelmektedir.

İktisadi Devlet Teşekkülleri (Kısaca İDT olarak zikredeceğiz.) yaklaşık olarak 50 milyarlık bir varlıktır. Ayrıntılı hesaplar yapılması halinde, hesap tekniğine göre daha fazla değerlendirilmesi kabildir. Türkiye'nin sınıai üretimi ile madencilik ve enerji üretimi birarada nazara alınırsa İDT nin payı yarıya yaklaşıktır. Kapasite olarak nisbetin çok daha yüksektir. Yeniden düzenlenmeleri halinde optimal cesamete yakınlıkları itibarıyla

rekabet gücüne en fazla malik bulunan iktisadi kuruluşlardır. Eğer ekonomimiz dünya rekabet şartlarına uydurulacaksa en çok dayanma gücü İ.D.T. de vardır.

İDT nin memleketimize has bir belalı kuruluş olduğunu, sıkıntılarımızda büyük payı bulunduğunu, özel sektöre devredilip te yükten kurtulmanın ve yararlı hale getirmenin lüzumlu olduğunu söyleyenlere rastlanmaktadır. Gerçek odur ki İDT bize has bir kuruluş değildir. İDT Tayland'dan Almanyaya kadar her memlekette az ya da çok yaygın misâlleri olan bir kuruluştur. Örneğin, 1964 yılı itibarıyla Almanya'da (tabii Batı Almanyada) 250 den fazla İDT vardır. Toplam sermayeleri itibari değer olarak 6 milyar marktan fazla görünmektedir. Meşhur Volkswagen otomobil fabrikaları bu guruba dahildir. (Bünyesi yakın zamanlarda esaslı şekilde değişmekle beraber). Bunlar Alman demir cevherinin üçte birine yakın miktarını, Alüminyum'un dörtte üçünü, gemi yapımının üçte birinden fazlasını, kömürün üçte birine yakın miktarını üretirler. Meşhur Büssing otobüs - kamyon fabrikaları bu grup içinde sadece küçük bir varlıktır.

Başka memleketler hakkında toplanan resmi bilgilerin de gösterdiği üzere İDT kötü çalışmaya mahkûm bir kuruluş değildir. Koşullarına göre kârlı ya da zararlı işleyebilir.

İDT Türkiye için çok önemlidir. Çünkü İDT bekleneni veremezse Kalkınmamız imkânsızdır. İDT bekleneni verirse iktisadi bağımsızlığı çok süratli olarak gerçekleştirmek mümkündür.

B — İDT Bekleneni veremiyorsa nedenleri bellidir. Yeniden düzenlenmesi gerektir. Yeniden düzenleme bir sır değildir. Ancak gerçekten yapımı için karar vermek ve onu gerçekleştirile uygulamak lâzımdır.

Kısaca önemini belirttiğimiz bütün dünyada başarılı örnekleri bulunan İ.D.T. nin yeniden düzenlenmesi konusunu aşağıda inceleyeceğiz.

Toplam varlıkları 50 milyar lira civarında olan ve Türkiye'deki ortalama sanayi kârlılığına göre her yıl milyarlarca liralık yatırım imkânı yaratma gücünde bulunan İktisadi Devlet Teşekküllerinin düzenlenmesindeki zorunluk açıktır.

Bu maksatla, 1960'dan beri yapılan çalışmalar, son olarak 440 Sayılı Kanunla bir sistem kurulmasıyla neticelenmiştir. Bilindiği gibi, bu Kanunda İktisadi Devlet Teşekküllerinin amaçları açık seçik belirtilmiş, denetim ve çalışma düzeniyle ilgili yeni esaslar konulmuştur.

440 Sayılı Kanuna göre yeniden düzenleme ile görevli iki yıl süreli bir Yeniden Düzenleme Komisyonu kurulmuştur. Komisyona verilen görevler, Kanunun Geçici 1 nci Maddesinde 10

fıkra halinde tesbit edilmiştir. Başka memleketlerdeki uygulamalar ile Türkiye'nin geçirdiği tecrübeler gözönüne alınırca görevler iki yılda bitirilmesi mümkün olmayan çalışmalarını gerektirmektedir. Yeniden Düzenleme Komisyonu olumsuz şartlar altında verimli olmak çabası ile dolu iki yıla yakın süre içinde 25 teşekkülün kanunlarını inceleyip mercilerine intikal ettirmiş iş gücünün imkânları içinde türlü teknik çalışmalar yapmıştır.

Yeniden düzenleme komisyonu tarafından yapılması gerekli çalışmalar arasında yaklaşık olarak 120 iktisadi birimin incelenmesi de vardır. Bunların her birinin kalması ya da kalkması için karar alınabilecek ölçüde incelenmesi ve belki de bazıları için özel kanunların hazırlanması gereklidir. Ayrıca gerçek bir Yeniden Düzenleme İDT'den herbirinin sevk ve idare fonksiyonlarından her konunun ayrıntılı olarak incelenmesini gerektirmektedir.

Yapılacak işin mahiyeti ve başka memleketlerdeki uygulamalar hakkında aşağıda sunacağımız bilgiler Komisyon süresinin uzatılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sürenin ne kadar uzatılması gerektiği hususundaki görüşümüz mesnetleriyle birlikte ayrıca belirtilmiştir.

C — Yeniden Düzenlemenin Kapsamı :

Bir İktisadi İşletmede en az beş büyük fonksiyon grubu vardır. Bunlar Organizasyon, Maliye - Muhasebe, İşletmeler Analizi - Pazarlama ve Personel alanlarıdır.

Yeniden düzenleme faaliyetlerinin etken ve faydalı olabilmesi için her teşekkül ayrı ayrı ele alınarak yukarıda belirtilen fonksiyonların teker teker ve derinlemesine incelenmesi gerekmektedir.

Yeniden düzenlemede başarının ön şartı teşekküllerde iş birliği havasının yaratılmasıdır. Bu husus, çok uygun bir yaklaşmayı ve her türlü zorlamadan sakınmayı gerektirmektedir. Bu temel faktör çalışmaların süratini etkilemektedir.

Genellikle, yukarıda sözü geçen fonksiyon gruplarının her birinde en az aşağıdaki çalışmaların yapılması şarttır.

1. Ayrıntılı olarak hukuki durumun tesbit edilmesi (Mevzuatın incelenmesi).
2. Ayrıntılı olarak fiili durum tesbit edilmesi (İlgililerle dikkatli, sabırlı görüşmeler yapılarak ve işlemler tahlil edilerek).
3. Tesbit edilen durumun tahlili ve değerlendirilmesi.
4. Problemlerin tesbit edilmesi ve bunlar için çözüm yolları bulunması.
5. Çözümlerin, işgücü, araç, gereç, usul ve zaman bakımından programlaştırılması.

6. Tavsiye edilen çözüm yollarının uygulanmalarının izlenmesi ve gerektiğinde yeni çözüm yollarının araştırılması, tavsiyelerin düzeltilmesi.

Yukarıda 6 madde halinde sayılan çalışmaların ayrıntılı olarak ve her teşekkülde her fonksiyon grubu için ayrı ayrı yapılması gerekmektedir.

Bu çalışmalarda en son tekniklerin kullanılması, içte ve dışta konuyla ilgili çeşitli ras yolar hakkındaki son bilgilerin toplanması ve bunlardan faydalanılması zorunluğu geniş ölçüde zaman alan başka bir faktördür.

Bazen, teşekküllere bağlı müesseselerde de benzer çalışmalara gidilmesi gerekeceğinden, İktisadi Devlet Teşekküllerinin tümünün yeniden düzenlenmesi öngörülenden çok zamana ihtiyaç gösterebilir.

D — Başka memleketlerdeki yeniden düzenleme çalışmaları :

- 1 — Amerika Birleşik Devletlerinde :
1947 yılında kurulan Hoover Komisyonu kısa bazı fasıllarla 1947'den 1955'e kadar 9 yıl faaliyette bulunmuştur.

- 2 — Almanya'da :

1958 yılında Pheenix - Rheinrohr işletmesinde yapılan çalışma iki yıl sürmüştür. Ancak, bu çalışmada tek bir İşletmenin ele alındığı gözönünde bulundurulmalıdır. Almanya Demiryollarının yeniden düzenlenmesi konusunda 1958 yılında Prüfungskommission für die Deutsche Bundesbahn tarafından yapılan çalışmalar iki yıldan fazla devam etmiştir. Bu çalışmalarda tavsiyelerin uygulanmasını izlemek öngörülmemiştir.

- 3 — Fransa'da :

1945'de kurulan Conseil National de la Comptabilité sadece muhasebe alanındaki çalışmalarına 20 yıldır devam etmektedir.

- 4 — Japonya'da :

1952 yılında başlayan çalışmalar 1960 ve 1962 yıllarındaki değişikliklerden sonra «İdarî Reformlar Karargâhı» adında özel bir organ tarafından hâlen yürütülmektedir.

E — 440 Sayılı Kanun Dışında Memleketimizde Yapılan Yeniden Düzenleme Çalışmaları :

1. Amerikalı Mead Carney International Firmasının 1962 yılından itibaren bir kaç teşekkülde, belli konularda, derinliğine yaptığı çalışmalar iki yıl sürmüştür.

2. 1934'de Sümerbank'ta muhasebenin re-organizasyonu için Sechsenberg firmasının başladığı çalışmalara Bodleander tarafından 1945 yılına kadar devam edilmiştir.
3. İş Bankasında Société Judicière Suisse. Bankanın personel faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi için 1961 yılından itibaren 4 kişilik bir uzman grubu ile bir-buçuk yıl beraber çalışmıştır.

F — Memleketimizde Yeniden Düzenleme Çalışmalarına Olumsuz etki Yapan Faktörler:

1. Memleketimizde yeniden düzenleme fikri henüz yerleşmediği için çalışmalara mukavemet vardır. (Zamanla bu kaybolacaktır).
2. Teşekküllerimizin, yabancı memleketlerdekinden çok problemleri vardır.
3. Yabancı memleketlerdeki düzenleme çalışmaları çok geniş bilgi ve tecrübeye sahip uzmanlar tarafından yürütülmüştür. Türkiye'de ise bu alanda uzmanlar henüz yetişmektedir.
4. Yetişmiş yerli uzman az olduğundan, yeterli işgücü bulunmamaktadır.
5. Çok kısa süreli işlerde eleman bulunamamakta, eleman devri çok yüksek olmaktadır.
6. Yabancı memleketlerde yeniden düzenleme için görev alan müşavir firmalar konuyu bilen muhataplarla çalışmışlardır. Türkiye'de ise çoğu kere müşavirler muhatap bulamamışlardır. Bunların teşkili lâzım gelmektedir.
7. Yabancı memleketlerdeki organizasyon çalışmaları belli bir işletme veya konuya inhisar ettiği halde, memleketimizdeki çalışmalar bütün İktisadi Devlet Teşekküllerine ve işletmeciliğin bütün alanlarına şamildir.

G — Yeniden Düzenleme Çalışmalarının Tamamlanması İçin Gerekli Süre :

Gerekli sürenin tesbiti konu için seçilecek çözüm yoluna bağlıdır. Başka memleketlerde yeniden düzenleme faaliyetleri bazen aralıklı faaliyetler şeklinde bazen de devamlı bir organ tarafından yürütülmüştür.

Bütün Dünyada İktisadi Devlet Teşekküllerinin yönetiminde büyük gelişmeler olmaktadır. Bunlar, uzun inceleme ve tecrübelere dayanmaktadır.

Memleketimizin bu oluşumlardan faydalanması tabiidir. Örneğin bütün Devlet Teşebbüslerini bir holding şeklinde teşkilâtlandırma uygulaması genişlemektedir. Holdinglerde

yeniden düzenleme ile görevli devamlı bir iş teşkilâtı mevcut bulunmaktadır. İspanyanın INI (Instituto Nacional de Industria), İtalyanın IRI (Institute Ricostruzione Industriale) Teşkilâtlarından sonra İngilterenin de aynı yola gittiği görülmektedir. (10.1.1966 tarihli Manchester Guardian Gazetesi). İktisadi Devlet Teşekküllerinin rasyonel yönetiminde bu tutum gittikçe önem kazanmaktadır.

Yeniden düzenlemenin tamamlanması için geçici bir teşkilât düşünüldüğü takdirde emsal uygulamalar nazara alınmalı ve tecrübelere göre hesaplar yapılarak ayrıca kadromuzda takviyesi varsayımı ile beş yıllık bir çalışma süresi öngörülebilir. Bu süreye yeniden düzenleme tavsiyeleri uygulamalarının izlenmesi dahil değildir. Zira, o izlemenin devamlı olması zaruridir.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin dünyadaki gelişmelere uygun olarak yeniden teşkilâtlandırılması ciddi bir ihtimal olarak mevcut bulunduğuna göre bu gelişmelerden faydalanmaya yeterli bir süre öngörülmesi ve durumundan sonra tekrar muhakemesi başka bir uygun tutum olabilir. Bu takdirde gerekli süre iki yıl olarak öngörülebilir.

Yeniden düzenleme gerçek bir yatırım çalışmasıdır. Yatırımlarda gözetilen her liranın en kısa sürede üretime geçmesi esas burada da geçerlidir. Bu sebeple mevcut iş gücünün teknik imkânlar ölçüsünde merkezi sıklet yapması ve bitirilen çalışmalardan derhal faydalanılması esas nazara alınacaktır.

H — SONUÇ :

İktisadi Devlet Teşekküllerinin Türk ekonomisi için arzettiği potansiyel malumdur. Bu potansiyelden azami ölçüde faydalanmak kalınmamızın şartıdır.

Teşekküllerden azami ölçüde yararlanabilmek için herbirinin ele alınıp incelenmesi sevki idarenin modern icaplara göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Yeniden Düzenleme Türkiye için alışılmamış bir mefhumdur. Kavramı hakkında dahi tam bilgi sahibi olmayan sorumlu idareciler rastlanmaktadır. Bu sebepten öncelikle kavramın gerekleri iyice bilinmelidir. Yukarıda bu maksatla bilgi verilmiştir.

Kavrama uygun gerçek bir yeniden düzenleme kısa süreli bir çalışma değildir. Esasen yeniden düzenleme devamlı bir fonksiyondur. Ortamın devamlı değişmesi Teşekküllerin devamlı olarak düzenlenmesini gerektirmektedir.

İDARENİN VE İDARI METODLARIN YENİDEN DÜZENLENMESİ

Yazan:

Kenan SÜRGİT

Öğretim ve Araştırma Mühürası

«Plân hedeflerinin gerçekleştirilmesinde başarı sağlamak için, plânların uygulanmasında en önemli araç olan devlet idaresinin, kendisinden beklenenleri yapacak bir duruma getirilmesi şarttır».

Kalkınma Plânı Birinci Beş Yıl.

İdareyi Geliştirmenin anlamı:

Günümüzde, daha etken, daha ekonomik, daha verimli ve kaliteli bir hizmet sağlamak çabası anlamında idareyi geliştirmenin, her kuruluş için kesin ve devamlı bir ihtiyaç olduğu hususu, artık tartışma konusu yapılmamaktadır. Zira, belirli hizmetleri görmek, belirli amaçları gerçekleştirmek için kurulan teşkilâtların, düzenlenen muamele, usul ve metotların, dinamik bir vetire teşkil eden idarede devamlı ve değişmez bir mahiyet kazanmalarına imkân olmadığı herkes tarafından kabul edilmektedir.

İdareyi geliştirme ihtiyacı her zaman var olmuş, her kuruluş bunu gerçekleştirmek için, çoğu zaman doğrudan doğruya icra mevkilerinde bulunan idarecileri vasıtasıyla çaba göstermiştir. Ancak bu çabalar diğer icrai faaliyetlerden ayrılabilen devamlı bir mahiyet kazanmamış, daha çok problemlerle karşılaşıldıkça başvuru bir icrai faaliyet olarak görünmüştür.

İdareyi geliştirmeyi bağımsız bir konu olarak ele almak ve özel bir teknik olarak geliştirmek şerefi özel teşebbüse aittir. Fredric W. Taylor'un önderliğini yaptığı «ilmi idare» hareketinin de tesiriyle, özellikle endüstride istihali arttırmaya ve maliyeti düşürmeye yarayan usul ve vasıtaları araştırmak maksadıyla uzmanlar kullanmak yoluna gidilmiş ve çok başarılı sonuçlar alınmıştır.

Amme idaresi bu gelişmeyi ancak uzun bir gecikmeden sonra takip edebilmiştir. Bunun sebepleri çeşitli olmakla beraber ataletin, değişikliğe karşı direnmenin ve alışkanlıkların bu hususta önemli bir rol oynadığını söylemek yanlış olmaz. Sebepler ne olursa olsun bunların tesiri bu yöndeki gelişmeleri yavaşlatmaktan, geciktirmekten ileri gidememiş, geç de olsa amme idaresi özel teşebbüsün öncülük ettiği istikamete yönelmiştir.

İdareyi geliştirme fikri Türk idaresi için de yeni değildir. Türk idarecileri «Tanzimat» bu yana idari islahat fikrini bir slogan olarak kullanmışlardır. Ancak bu fikre çok

değişik anlamlar verilmiş, çoğu zaman «idari meselelerin çok yönlü karakteri, bir araz mahiyeti taşıyan aksaklıkların aslında kökü derinlere inen sosyal, tarihi ve iktisadi sebeplere dayandığı» gözden uzak tutulmuş, kısa vadede sihirli sonuçlar beklenmiş meselelerin hemen halledilebileceği umulmuştur. Özellikle İkinci Dünya Harbini takip eden devrede bu amaçla çeşitli teşebbüsler yapıldığı görülmektedir. Bununla beraber 1962 yılına kadar Türk idaresinin bütünüyle gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesine teşebbüs edilmemiştir. Belirli kurum ve kişiler tarafından resmî ve özel mahiyette yapılan gayretlerin sonuç ve tesirleri çok sınırlı olmuştur. Ne 1947 yılında Başbakanlığın direktifleriyle devlet teşkilâtında rasyonelization tedbirleri tavsiye etmek üzere kurulan komisyonların çalışmalarından, ne de 1948 yılında yine Başbakanlığın isteği üzerine daireler ve daire teftiş kurulları tarafından sunulan raporlardan olumlu sonuçlar alınmamıştır. Milletlerarası uzmanlarla teşekküllere yaptırılan incelemelerin akıbeti de bundan pek farklı olmamıştır. Bu arada, Prof. Dr. F. Neumark tarafından 1949 yılında Başbakanlığa sunulan «Devlet Daire ve müesseselerinde Rasyonel Çalışma Hakkında Rapor», 1951 yılında Milletlerarası Kalkınma Bankasına mensup ve Mr. Barker başkanlığında bir grup tarafından mali politika ve idari mekanizma konusunda hazırlanan rapor, idareyi bir bütün olarak inceleyen Leimgruber raporu, Maliye Bakanlığının teşkilât, metot, sevk ve idare ve personel meseleleri ile idarenin bazı genel meselelerini inceleyen Martin ve Cush raporu zikre değer.

Bizzat daire ve müesseseler tarafından yapılan çalışmalar ise, esas itibariyle, problemler ortaya çıktıkça idareciler tarafından doğrudan doğruya çare arama safhasından pek ileri gidememiştir. Bu devrede özellikle iktisadi devlet teşekküllerinde Organizasyon şubesi, etüd ve organizasyon bürosu, etüd ve plânlama müdürlüğü gibi çeşitli adlarla anılan birimler kurulduğu dikkati çekmektedir. Ancak bunların idareyi geliştirme faaliyetleriyle ilgileri sadece nazari plânda kalmış, bu birimler kuruluşlarını takiben icrai faaliyetlere yönelmişler, bu alanda faydalı olmaktan çıkmışlardır. İktisadi devlet teşebbüsleri dışındaki daire ve müesseselerde idareyi geliştirme görevinin ya tetkik ve teftiş kurulları gibi birimlere ek ve tamamlayıcı bir görev olarak verilmeye çalışıl-

diği veya böyle bir görevi özel bir şekilde ele almak ihtiyacının hiç duyulmadığı müşahade edilmektedir. Çok çeşitli faaliyetleri bünyelerinde toplayan ve personel ve diğere bakımların organizasyon ve metot konusuna gereken ilgi ve ihtimamı göstermemiş olması tabii sayılmak icap eder. Başbakanlık dışında, idareyi geliştirme ve O ve M faaliyetlerini bir bütün olarak ele alacak, yönetecek ve koordine edecek bir birimin mevcut olamamasının da bu alandaki çalışmaların olumlu yönde gelişmemesi üzerinde önemli bir rol oynadığı muhakkaktır.

Memleketimizde Cumhuriyet idaresinin tesisinden 1960 yılına kadar devam eden devreye ait olan idareyi geliştirme çalışmaları bir merhale olmakla beraber, sonuçları bakımından tatminkâr olmaktan çok uzak bulunduğu aşikârdır. Bu başarısızlıkta rol oynayan faktörlerden üçü bilhassa önemlidir. Herşeyden evvel idareyi geliştirme görevinin mahiyetini, kapsamını ve bu görevi yapmak üzere kurulacak teşkilâtı ortaya koyacak ciddi bir inceleme yapılmamış, ihtiyaç ve bunları karşılama yolları imkân ve şartlar gözönünde bulundurulmak suretiyle tesbite çalışılmamış çoğu zaman başka memleket ve idarelerde görülen veya bir uzman tarafından şahsî görüş ve bilgisine dayanarak yapılan tavsiyelere uyularak hareket edilmiştir. İkinci olarak, kurulan teşkilâtın işlemesi için en mühim unsur teşkil eden hizmete elverişli ehil eleman temini meselesi üzerinde hemen hiç durulmamıştır. Üçüncü olarak bu gibi birimlerin verimli bir şekilde faaliyette bulunabilmeleri için çevreyi hazırlamak işi tamamiyle ihmal edilmiştir. Bunun tabii neticesi bir taraftan bu birimlerin gelişmemesi, başka yönlerde teveccüh etmesi veya ortadan kalkması, diğer taraftan da bu alanda harekete geçilmesinin meydana gelen güvensizlik havası sebebiyle uzunca bir süre gecikmesi olmuştur.

Plânlı kalkınma döneminde, idarede yeniden düzenleme, başarı için yerine getirilmesi zorunlu olan bir şart haline gelmiştir. Bu husus Kalkınma Plânında ısrarla ve açık bir şekilde ifade edilmiştir. Toplumun maliyetini arttırmadan Devlet hizmetlerinden daha fazla verim elde edilmesi, ancak hizmetlerin iyi bir şekilde organizasyonu ve israfın önlenmesiyle mümkündür (1). «Toplu kalkınma ancak bunu gerçekleştirecek bir teşkilâtlanmayla başarılabilir (2). Kalkınma çabalarının yönetilmesi ve meselelerin toplum yararına çözümünün gerçekleştirilmesi, Devlete önemli sorumluluklar yüklemektedir (3).»

«Plân hedeflerinin gerçekleştirilmesinde başarı sağlamak için, plânların uygulanmasında en önemli araç olan Devlet idaresinin kendisinden beklenenleri yapacak bir duruma getirilmesi şarttır.» Bu sebeple iktisadî devlet teşekküllerinde ve Devlet idaresinde alınacak yeniden düzenleme tedbirleri başarının ilk şartlarından olarak görülmektedir. (4)

Kalkınma plânının idarede yeniden düzenlemeye verdiği önem yerindedir. Gerçekten kalkınma plânının hazırlanma ve uygulanmasında başarı için idarede yeniden düzenleme şarttır. Geçen üç yılı aşkın uygulama bunu ayrıca tartışmaya ihtiyaç bırakmayacak bir açıklıkla ortaya koymuş bulunmaktadır.

Kalkınma plânında idarede yeniden düzenlemeden ne anlaşıldığı da izah edilmiştir. Buna göre idarî reform belirli bir zamanda başlayıp bitecek bir faaliyet olarak düşünülmektedir. Başlangıçta girişilecek ve idarenin bütününe kapsayan ve gelişme yönleriyle ilkelerini tesbit eden yeniden düzenleme hareketinden sonra, idarî yapıda devamlı ve sistemli bir izleme (yeniden düzenleme) uygulanacaktır. Bu hareketin, idarede istikrar ve idareye güveni sarsmayacak şekilde yerine getirilmesi, temel bir ilke olarak kabul edilmiştir.

İdarede yeniden düzenlemenin, bir noktada başlayıp bir noktada bitecek tek bir hareket olarak düşünülmendiğini, devamlı bir mahiyet arzettiğini, ifade eden görüş çok isabetlidir. İdareyi geliştirme idareciler için, plânlama, koordinasyon ve kontrol görevleri gibi sürükli bir görevdir. «İdarenin zamanla beliren ihtiyaçlara göre ayarlanması, hizmetlerin bir karışıklığa ve dağınıklığa meydan vermeden değişen şartlara uygun olarak düzenlenmesi kısaca idareye devamlı surette çeki düzen verilmesi gereklidir (5).

Bu günkü idarî teşkilât «Osmanlı İmparatorluğundan devralınan sistemde yeni şartlara uydurulmak üzere yapılan değişikliklerle ortaya çıkmıştır». Aradan geçen kırk yılı aşkın sürede sayısız eklemeler, düzeltmeler ve değiştirmelere uğrayan bu genel düzene bir noktada bütünüyle bakmak ve geliştirme yönleriyle ilkelerini tesbit etmek faydalıdır. Ancak bu gibi müdahaleler hiçbir zaman bizzat idare tarafından yerine getirilmesi gereken devamlı ve sistemli yeniden düzenleme çalışmalarının yerini tutamaz. Kalkınma plânında bu noktaya işaret edilmesi gelecekteki hareket tarzına ışık tutması bakımından isabetli olmuştur.

«İdarî islahat yerine» idareyi geliştirme ibaresinin kullanılmasının değişikliğe karşı gösterilmesi tabii olan mukavemeti ve çekingenliği tamamiyle bertaraf etmeye yetmeyeceği ortadadır. Bu itibarla idarî reformun, «idarede istikrar ve idareye güveni sarsmayacak şekilde yerine getirilmesinin bir temel ilke olarak kabulü yerindedir.»

Kalkınma plânı yeniden düzenlemede uygulanacak ilkeleri öz olarak aşağıdaki şekilde tespit etmiştir:

- (1) Kalkınma Plânı, Birinci Beş Yıl, Plân Hedefleri ve Stratejisi, 1963, Ankara, s. 528
- (2) IBID, s. 4
- (3) IBID, s. 66
- (4) IBID, S. 0
- (5) IBID, s. 80

(a) İlmî teşkilatlanma ilkelerine uymak; (b) iş vermek, yetiştirmek ve verimi değerlendirmek kanularını iyi bir şekilde kavrayan bir personel politikası tespit etmek, (c) bütçe ve malî kontrol usullerini düzeltmek ve muhasebe ve maliyet hesaplarını modern kuruluşların ihtiyaçlarını karşılayacak duruma getirmek; (d) verilen işlerin verimli ve programa uygun olarak görülmesini sağlayacak bir denetleme sistemi kurmak; (e) işlerin kuruluş şemasına uygun olarak yürütüp yürütülmediğinin kontrolünü sağlamak. Bu ilkelerin birbirine uygun bir bütün halinde devamlı olarak uygulanması sağlanacaktır (6).

Bunlar yeniden düzenlemede uyulacak ilkelere ziyade, bazı nazari esaslarla, yapılmış gereken işlerden bazı seçmeler yapıldığı intibahını uyandırmaktadır, yapılmış bulunan araştırma ve çalışmalardan sonra, yeniden düzenlemede uyulacak temel ilkelerin daha isabetli olarak tespiti mümkün olabilir.

İdareyi ve İdarî Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonu tarafından tespit ve fikirleri alınmak üzere kurumlara bildirilen «İdareyi ve İdarî Metotları Yeniden Düzenleme Konusunda Mevzuatla İlgili Genel İlkeler» ve «Mahallî İdareleri Yeniden Düzenleme Konusunda Hazırlanacak Mevzuatla İlgili Genel İlkeler», isimlerinden de anlaşılacağı üzere mevzuatla ilgili olup idarî reformun temel ilkelerini etraflı şekilde tespit etmiş değildir. Bu işin reformun gerçekleştirilmesinden sorumlu merkezî idarî birim tarafından yerine getirilmesi gerekir.

Kalkınma plânı bu hususları tespitten sonra, idarî reformun nasıl gerçekleştirileceğini de belirtmiştir: İlk olarak, «merkezî hükümet kuruluşunu (merkez ve taşra teşkilâtıyla birlikte) ve mahallî idareleri (il özel idaresi, belediye ve köylerle birlikte) kalkınmakta olan ekonominin ihtiyaçlarını rasyonel bir şekilde ve süratle karşılayabilecek bir duruma getirmek şarttır. Araştırmalar süratle sonuçlandırılıp idarenin bütününe kavrayan reformun temel ilkeleri ve reformu gerçekleştirecek ve takip edecek idarî kuruluş tespit edilecek ve bu çerçeve içinde idarede tedrici ve devamlı reformun uygulanmasına başlanacaktır.

Kalkınma Plânının çizdiği bu çerçeve içinde, söz konusu merkezî hükümet teşkilâtı ve mahallî idareler araştırmaları ele alınmıştır:

a. 24.4.1964 tarihinde fiilen başlanan ve kalkınma plânının hazırlanışı sırasında devam etmekte olan Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi (MEHTAP) 24.4.1964 te tamamlanarak hazırlanan «yönetim kurulu Raporu» bu tarihte Başbakanlığa sunulmuştur.

b. 1962 yılı programında ele alınması öngörülen, 1963 yılı programında öncelikle ele alınması istenen mahallî idarelerin yeniden düzenlenmesiyle ilgili araştırma İdareyi ve İdarî Metotları Yeniden Düzenleme Komitesi-

nin kuruluşundan sonra, 15 Eylül 1964 de kişisel bir proje olarak ele alınabilmiş, hazırlanan rapor Ağustos 1965 sonlarında yukarıda adı geçen komisyona sunulmuştur.

c. Merkezî Hükümetin taşra teşkilâtıyla ilgili araştırma da mahallî idareler projesi gibi uzun bir gecikmeden sonra 1964 sonlarında ele alınabilmiş, hazırlanan rapor İdareyi ve İdarî Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonuna sunulmuştur.

İdarenin ana yapısını teşkil eden merkezî hükümet teşkilâtının, merkezin taşra teşkilâtının, ve mahallî idarelerin bir bütün olarak ele alınmış ve incelenmiş olması isabetlidir. Daha önce iktisadî devlet teşekkülleri konusunda yapılan araştırmalarla idarenin ana birimlerinin incelenmesi tamamlanmış olmaktadır. Ancak burada üzerinde durulması gereken hususlar mevcuttur. Bu araştırmaların tamamlanmasıyla, merkezî hükümetin, taşra teşkilâtının ve mahallî idarelerin, kalkınmakta olan ekonominin ihtiyaçlarını rasyonel bir şekilde ve süratle karşılayabilecek bir duruma getirmek imkânı sağlanmış, idarenin bütününi kavrayan reformun temel ilkeleri yeterli olarak tespit edilebilmiş midir?

Önce, ne merkezî hükümetin ne de taşra teşkilâtı ve mahallî idarelerin sadece bu araştırmalara dayanılarak ekonominin ihtiyaçlarını rasyonel bir tarzda ve süratle karşılayacak hale getirilebilmelerine imkân yoktur. MEHTAP, merkezî hükümet teşkilâtında görev dağılımını tespit etmek, bunun âmme hizmetlerinin en verimli tarzda görülmesine imkân verip vermediğini incelemek ve ıslahı hususunda teklif ve tavsiyelerde bulunmak amacıyla yapılmıştır. Gerçi rapor bu çerçeveyi aşmış olup merkezî idarenin çeşitli meselelerine de dokunmuştur, ancak bütün konuların tam ve detaylı olarak incelendiği söylenemez. Kaldı ki merkezî hükümet teşkilâtının rasyonel ve süratle işler hale getirilmesi için sadece bir genel araştırma maksadı sağlayamaz. Başlıca hizmetlerden sorumlu birimlerin iç düzenlemesi ve idarenin ortak meselelerinin de çözümlenmesi şarttır. Öte yandan mehtap ile mahallî idareler ve merkezin taşra teşkilâtını ele alan araştırmalar arasında sorumluluk ve metot bakımından büyük farklar olmuştur.

Mahallî idareler raporu, bir kısım danışmaları ve bazı yerinde incelemeleri dikkate almış olmakla beraber, esas itibarıyla kişisel bilgi ve görüşleri aksettirmektedir. Merkezin taşra teşkilâtıyla ilgili rapor, nispeten kısa bir süre içinde tamamlanması zorunluğu sebebiyle, yerinde incelemelere yeteri kadar imkân bulunamadan hazırlanmıştır. Bu hususların sonuçları üzerinde etkide bulunmamış olması mümkün değildir. Devletin temel yapısıyla ilgili olan bu araştırmalar, bu alandaki çalışmalarını uzun bir süre etkileyecektir. Bu itibarla bu mesele üzerinde dikkatle durmak gerekir.

(6) IBID, s. 79

İkinci mesele, idarenin bütününe kavrayan bir idari reformun temel ilkelerini tespit meselesidir. İdari reforma temel olacak ilkelerin yukarıda söz konusu edilen araştırmalar için de ele alınmış ve ortaya konmuş olması gerekir. Yapılan teklifleri incelemek, gerekirse tamamlayıcı etüdüler yaptırmak, alternatifler arasında tercihler yapmak ve uygulama için öncelikler tespit etmek idareye düşen işlerdir.

Bu üç araştırmadan elde edilecek sonuçlar ne olursa olsun kanımızca, idarenin bir bütün olarak ele alması gereken başka pek çok ortak kuruluş ve metod meseleleri vardır. Bunlar incelenmesi ve halli uzun bir süre isteyen işlerdir. Öte yandan kalkınma plânında, bu üç araştırma dışında sadece iktisadi devlet teşekküllerinin ve tarım hizmetlerinin reorganizasyonuna açıkça dokunulmuş, iktisadi ve mali işler, bayındırlık, ulaştırma v.b. gibi önemli hizmetler için, bölümlerin «Tebdirler» kısımlarında sadece belirli bazı meselelere yer verilmekle yetinilmiştir. Geçen 4 yıl içinde yalnız tarım hizmetlerinin ele alınmış olması ve diğer alanlarda hiçbir teşebbüs görülmesi dikkati çekmektedir. MEHTAP Raporunda da işaret edildiği gibi belli başlı hizmetleri yöneten kuruluşların iç düzenlemesi, bir merkezi yönetim altında, hemen ele alınmak gerekirdi.

Üçüncü bir mesele, idari reformu gerçekleştirecek ve takip edecek kuruluşun tespiti meselesidir.

Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu bu konuyu esaslı bir şekilde incelemiş ve tavsiyelerini «İdareyi Geliştirme» bölümü içinde toplamıştır (7). Bu raporda, Başbakanlıkta, idareyi geliştirme politikasının ve hedeflerinin tesbitine yardımcı olacak, idareyi geliştirme faaliyetlerinin genel plânlama ve koordinasyonunu yapacak ve uygulamaları izliyerek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlayacak bir merkezi birim kurulması öngörülmekte, bu birimin idareyi geliştirme alanında genel sorumluluğu taşıması ve sorumluluk alanının merkezi hükümet teşkilâtıyla birlikte mahalli idareleri ve devlet iktisadi teşebbüslerini de kapsamı içine alması öngörülmektedir.

Kalkınma plânı 1964 yılı programı «İdarede yeniden düzenleme işlemlerini izlemekle «Devlet Plânlama Teşkilâtı» nı görevlendirmiş, bu Teşkilâta önce yukarıda sözü geçen ve halen Hükümete verilmiş bulunan rapor üzerinde tamamlayıcı etüdüleri yaptıktan sonra düzenlemenin başlıca meseleleri olan teşkilâtlanma, idari metodlar ve personel konularında gerekli düzenleme tedbirlerini safha safha tesbit edip gerçekleştirmek üzere Hükümete sunmak görevini vermiş ve bu maksatla Devlet Plânlama Teşkilâtı bünyesinde «İdareyi ve İdari Metodları Yeniden Düzenlenen Çalışma Gurubu» adıyla bir çalışma grubu» kurulmasına öngörülmüştür (8).

Çok çeşitli ve ağır görevlerin yükü altında bulunan Evlet Plânlama Teşkilâtına bir de «İdarede Yeniden Düzenleme işlemlerini izlemek» görevinin verilmesi kanımızca isabetli olmamıştır. Öte yandan bu görevin bu alandaki faaliyetleri yönetmek «değil» «izlemek» olması dikkati çekmektedir. Bu kurum, cidden önemli olan bu hizmeti yerine getirecek teşkilâta sahip değildir. Bu itibarla konu ile ilgisi devamlı ve etkin olamamaktadır. Bu sakıncaı bertaraf etmek için kurulması 1963 yılı programında ön görüşleri çalışma grubu da bu meseleye bir çözüm yolu olacak nitelikte değildir. Gerçekten, böyle bir grup 5/6/1964 tarih ve 6/3167 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile Devlet Plânlama Teşkilâtı bünyesinde «İdareyi ve İdari Metodları Yeniden Düzenleme Komisyonu» adı ile kurulmuş ve Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu üzerinde tamamlayıcı etüdüleri yapmak, teşkilâtlanma, idari metodlar ve personel konularında gerekli düzenleme tedbirlerini almakla görevlendirilmiştir.

Komisyon Temmuz 1964 de fiilen göreve başlamıştır. Pek alışılmamış olan teşekkül tarzı daha başlangıçta tenkit konusu yapılan bu konu üzerinde sürekli çalışma imkânları, üyelerinin durumu sebebiyle hayli sınırlı olan bu komisyonunu yukarıda sözü edilen raporda kurulması tavsiye olunan merkezi birimin yerini alması ve bu birime verilmesi teklif edilen görevleri yapması beklenemez. Mehtap Raporu üzerinde tamamlayıcı etüdüleri yapmak, teşkilâtlanma, idari metodlar ve personel konularında gerekli düzenleme tedbirlerini almak görevinin böyle bir komisyonca nasıl yerine getirileceğini anlamak güçtür. Komisyonun bir buçuk yılı aşan bir süre içindeki faaliyet bilançosu ümit verici değildir. Araştırmaların dağıtılması işinin bir icra birimi tarafından yapılmasında bir güçlük yoktur. MEHTAP Raporunu tamamlayıcı mahiyetteki araştırmalardan ne kastedildiğini anlamak kolay olmamaktadır. Kaldı ki komisyonun bu işte yukarıdakinden farklı bir rol oynaması mümkün değildir. Merkezi Hükümet Teşkilâtı ve mahalli idareler konusunda hazırlanacak ilkeleri tespit eden iki dökümanın raporlardaki tekliflerden seçimler yapmak dışında nasıl bir fonksiyonu olacağını beklemek ve görmek gerekmektedir. 1965 yılı programında komisyonca bütün bakanlık, daire ve kurumlar için ortak olan mali usullerin, evrak, dosya ve arşiv işlerinin, yapı, bakım ve tamir hizmetlerinin, basın ve yayın faaliyetlerinin, daktilo hizmetlerinin, depolama ve dağıtım işlerinin, büro makineleri idaresi ve mevzuat derlemeleri gibi konuların ele alınması ve yeni esaslara bağlan-

(7) Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu, Ankara, 1963, sayfa 128-135.

(8) Kalkınma Plânı Birinci Beş yıl, 1964 yılı Programı, Ankara 1964, sayfa 296

ması ve bu hizmetlerin yerine getirilmesinde gözetilecek ana kuralların ve uygulama usullerinin İdareyi ve İdari Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonunca tesbit edilmesi ön görülmüştü. Bunların hiç bir komisyonca, bu kadar kısa bir süre içinde yapılmasına imkân olmadığını görmek için 1966 yılı programını beklemeye ihtiyaç yoktur. 1966 yılı programından komisyonca bazı tasarı inceleme veya hazırlama çalışmaları yapıldığını ve yapılacağını öğrenmekteyiz. Bu gibi görevlerin de böyle bir komisyonun görevi olduğunu sanıyoruz. Teklifler araştırma sonuçları olarak ortaya konulduktan sonra mesele bir uygulama meselesi olur. Bunun için bir komisyonun aracılığına ihtiyaç olmamak gerekir. Araştırmaları yeni araştırmacılara incelemek ve tekrar araştırmalar yapmakla netice alınması mümkün olamaz. İzlenecek yol tekliflerin, yetkili icra birimleri yardımıyla değerlendirilerek uygulamaya konulmasıdır. Merkezî görevler için icra içinde bir merkezî birim kurulması en uygun yol olur. MEHTAP Raporu bu yolu benimsemiş ve çözüm yolu olarak idareyi geliştirme politikasının ve hedeflerinin tespitine yardımcı olmak, idareyi geliştirme faaliyetlerinin genel plânlamasını yapmak, uygulamaları izleyerek gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak ve nihayet bu konuda genel sorumluluğu taşımak üzere Başbakanlıkta bir merkezî birim kurulmasını teklif etmiştir. Bu birimin kurulması bir an önce gerçekleştirilmelidir. Bu birimin sorumluluğu merkezî hükümet teşkilâtını olduğu kadar mahallî idareleri ve iktisadî devlet teşebbüslerini de kapsamı içine almalıdır (*).

5/6/1964 tarih ve 6/317 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kurulan İdareyi ve İdari Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonuna verilen görevler bu birime devredilmelidir. 1960 yılında bir nüve halinde Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde kurulmuş bulunan merkezî O ve M biriminin de personel ve imkânları bakımından kendisine düşen görevleri tam olarak yerine getirecek şekilde takviye edilmesi gerekir. Merkezî O ve M biriminin nihai yeri hakkında kesin, bir hal tarzı tavsiye etmenin güçlüğü meydandadır. Yapılması gereken iş, memleketin özel durum ve şartlarını ve bu seçime müessir olan diğer faktörleri gözönünde bulundurarak en elverişli yer tayinine çalışmaktır. Türkiye şartları içinde bu maksat için en elverişli yer Başbakanlıktır. Halen Türkiye ve Orta Doğu Amme İdare Enstitüsü içinde teşekkül etmiş olan merkezî O ve M birimi bu müessese içinde geliştirilebilir veya yeteri kadar geliştirildikten sonra, doğrudan doğruya Başbakanlığa bağlanabilir.

Bakanlık, daire ve müesseseler için durum bundan pek farklı değildir. İdareyi ve İdari

(*) Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu Ankara, 1963, s. 132

Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonu tarafından dairelerde kurulması bir genelge ile istenen idareyi ve idari usulleri geliştirme komiteleri çoğu dairelerde hiç kurulmamış, kurulduğu yerlerde de verimli bir çalışmaya girememişlerdir. Ancak O ve M birimleri mevcut olan dairelerde bu komitelerin kısmen faaliyet gösterebildikleri müşahade olmaktadır. 1965 yılı programı her Bakanlıkta birer «Geliştirme Komitesi» kurulmasını yeniden ele almıştır. Bu komitelerin müessir bir şekilde çalışmasında O ve M birimlerinin kurulmasına ve takviyesine önem vermek icap eder. Bütün bakanlıklarda ve Genel Müdürlüklerde birer O ve M birimi kurulması bir an önce gerçekleştirilmeli, bu birimlerin yeniden düzenleme çalışmalarını asıl ve devamlı işleri olarak biran evvel ele almaları sağlanmalıdır.

Bakanlık, daire ve kurumlar dışında özellik gösteren hastane idareleri ve mahallî idareler gibi alanlar için ilgili bakanlıklar bünyesinde ve büyük merkezlerde özel organizasyon ve metot birimleri kurulmasına ihtiyaç vardır, bu birimlerin sayısı bilâhare ihtiyaca göre arttırılabilir.

Bakanlıklararası görev bölümü, görev ve yetki tedahül ve boşlukları ve en üst kademe de koordinasyon meselelerinin incelenmesi ile de koordinasyon meselelerinin incelenmesi ile misyonlara veya ayrı bir teşkilât birimine bırakılmış olmakla beraber, bu gibi incelemelerin de O ve M tarafından yapılmasının veya bu gibi incelemelere O ve B nin faal surette iştirakinin birçok avantaj ve faydaları bulunduğu aşikârdır.

İnsan gücü araştırmaları ve kadro kontrolü konusunda yapılacak araştırmalar O ve M görevleri arasında mütalâa edilebileceği gibi bu amaçla kurulan özel birimler tarafından da ele alınabilir. Herhalde bu çalışmalarda O ve M çalışmaları arasında yakın bir işbirliği kurulması gerekir.

Bakanlıkta idareyi geliştirme hizmetinin bütününden sorumlu bir merkezî birim kurulduğu, merkezî organizasyon ve metot birimi görevini tam olarak yerine getirecek şekilde takviye edildiği ve daireler organizasyon ve metot teşkilâtının kurulması işi gereği gibi gerçekleştirildiği takdirde, teşkilâtlanma işi tamamlanmış olacaktır.

Bu alanda elde edilecek başarı, Türk idaresinin geleceği üzerinde ve plân ve programların hedeflerine ulaşmasında önemli etkiler yapacak bir önem taşımaktadır.

**Bu yazı yazandan izin alınmadıkça
hiçbir surette iktibas edilemez.**

TÜRKİYE EKONOMİSİNİN DURUMU

1. ÖZET.

1965 yılında gayri safi milli hasıla yüzde 5.1 artarak plân hedefinden ikinci defa geride kalmıştır. En fazla geride kalan sektör tarım olmakla beraber, sanayi sektörü de plân hedefi olan yüzde 12.9 yerine yüzde 9.1 artış göstermiştir. Plânlı dönemin ilk üç yılında yatırımlarda ve bilhassa 'prodüktif yatırımlarda vaki gecikmelerin bu sonucun sebebi olduğu bedihidir. 1965 yılında yatırımların gerçekleşme oranının, merkezi hükümet için yüzde 78, İktisadi Devlet Teşekkülleri için yüzde 65 olacağı tahmin edilir. Ekonomideki canlılık ve ticari banka kredilerindeki büyük genişleme nazara alınır, özel sektör yatırımlarının toplam olarak hedefe ulaşması, fakat kompozisyon olarak plân gayelerinden ayrılması; ve konut ve kara ulaştırması yatırımları ile ticari emtea stok yatırımlarına yönelmesi beklenir.

1965 yılında ekonominin karşılaştığı en önemli problem yıl sonu itibariyle yüzde 15 e varan fiyat yükselişleridir. Fiyat artışlarının en fazla gıda maddelerinde görülmekle beraber, oldukça yaygın bir mahiyet alması dolayısıyla sadece arızı faktörlerle izahı imkânsızdır. Nitekim milli hasıla (üretim) yüzde 5 artarken Ticari Banka kredilerinin yüzde 24 artması, ekonomide beliren enflasyonist temayülün sebebi olmuştur.

Kredi sahasında gerekli daraltıcı tedbirler alınarak - mecburi rezerv nisbetlerinin yükseltilmesi - banka kredilerinin genişlemesi durdu-

rulmadığı takdirde fiyat artışlarının 1966 yılında enflasyon haline gelmesi mümkündür. Bir noktayı belirtmekte fayda vardır, 1965 yılında merkezi hükümet bütçesinin (Konsolide bütçe) alınan tedbirlerle bir finansman açığına yol açması engellenmiştir. 1966 yılında ise gerekli vergi tedbirleri alınmamış bulunduğundan ne iktisadi devlet teşekküllerinin kendilerinden beklenen kaynakları yaratmaları mucize teşkil edeceğinden, kamu sektörünün 1965 yılının aksine önemli açık vermesi ihtimali büyüktür. Bu itibarla kamu sektörünün muhtemel açıklarının ekonominin likiditesi üzerine etkilerinin, kredi politikasında alınacak daraltıcı tedbirlerle giderilmesi büyük önem taşır.

1965 yılında döviz gelirleri ihracat ve işçi dövizleri gelirlerindeki gelişmeler sebebiyle önemli miktarda artmıştır. Bu olumlu gelişmeye rağmen, döviz harcamalarının aynı ölçüde artması dolayısıyla dış borçlanma ve döviz rezervleri durumunda fazla değişme olmamıştır. Öte yandan ihracat gelirlerindeki artışta ihracat mallarımızın dünya piyasalarındaki fiyatlarının yükselmesinin rolü olmuştur. Bu gelişmenin gelecek yıllarda da aynı hızla devam edeceği beklenemez. Aksine, bazı ihracat mallarımız dünya piyasalarında fiyat kaybına uğramaya 1965 de başlamıştır. (Şeker, tütün ve pamuk gibi) aleyhteki bu gelişme devam eder ve enflasyonist temayülün giderilmemesi dolayısıyla iç fiyatlar yükselmeye devam ederse, ihracatın miktar ve değer olarak

düşmesinin önüne geçmek imkânsızlaşır. İşçi dövizleri 1965 yılında çok büyük ölçüde artmıştır. Önümüzdeki yıllarda işçi dövizlerinde mütevazı artışlar kaydetmek daha büyük ihtimal dahilindedir. (İşçi dövizlerindeki artışın iki olumsuz etkisi-devlet bütçesine kur farkı olarak yüklene külfet ve gıda maddeleri fiyatları üzerine vaki olumsuz etki - üzerine durdugiderilebilir). Bu durum Türkiyenin daha uzun zaman dış borçlanmalar vasıtasıyla dış ödemelerde denge sağlayabileceğini göstermektedir. Sınıldığının aksine Türkiye'nin İtalya ve İspanya gibi ve hatta Yunanistan kadar turizm geliri elde etmesi için gerekli şartlar henüz yoktur ve bu şartlar ancak Türkiye ekonomik ve sosyal bakımdan kalkınmasını tamamladığı zaman gevşekleşecektir. Ayrıca Türkiye'nin Kuzey Avrupa'dan coğrafi uzaklığı kendi arabasile seyahat eden ve İtalya, Fransa ve İspanyanın en büyük turizm geliri bırakan turist gurubuna olan cazibesini büyük ölçüde azaltmaktadır. Bu itibarla turizm bağlanan ümitler sönmeye mahkumdur. Aynı sebepler yaş meyve ve sebze ihracatının da önemli ölçüde artmasına manidir. Bu arada 1965 yılında yabancı sermaye kâr transferlerinin 5 milyon \$ dan 15 mil. \$ a çıktığını kaydetmek yerinde olur. Bu gelişme devam ettiği takdirde yeni önemli bir döviz tüketici kalemler karşışarıyız demektir. Ödemeler dengesi sorunu, ithalât ikamesi ve yeni bulunacak pazarlara sanayi mamullerinin ihracı suretiyle çözümlenebilir. Afrika ve Asya ülkelerinin milyonlarca ton çimento ithal ettiğini kaydedelim. (*)

(*) Çimento sanayii kapasitesi kolayca arttırabilecek durumda olan Türkiye'nin, atıl kapasite yaratmamak endişesiyle bu yola gitmemesi ve 1960 larda çimento ithal etmesi garip, fakat pahalı bir tenakuzdur.

2. KONU:

A. Millî gelir, üretim, talep istihdam ve inşaat.

Sabit fiyatlarla 1963 de yüzde 7.4, 1964 de 4.7 olan gayri safi millî hasıla (GSMH) artış hızının 1965 de yüzde 4.1 olacağı tahmin edilmiştir. Tarım sektörü gelirinin yüzde 0.4 artması gıda maddeleri fiyatlarının yükselmesinde rol oynamıştır. Nüfusun yüzde 2.5 arttığı nazara alınmalıdır. Cari fiyatlarla GSMH artış hızının yüzde 8.3 olacağı tahmin edilmektedir.

Kapasite genişlemesi sonucu demir ve çelik üretiminde artışlar kaydedilirken, kok üretimi yüzde 83 sülfirik asit üretimi yüzde 16, sudkostik üretimi yüzde 10, boru üretimi yüzde 8 azalmıştır. İhracattaki artışların etkisiyle borasit üretimi yüzde 42, krom üretimi yüzde 18 artmıştır. Ham petrol üretimi ise yüzde 66 artmıştır. Buna karşılık taşkömürü üretimi yüzde 2.6 azalmıştır.

İç taşıt ve stok istatistikleri talebin canlı olduğunu göstermektedir. Pamuklu dokuma satışları yüzde 11, şeker satışları yüzde 8, benzin satışları yüzde 9, motorin satışları yüzde 9.5, linyit satışları yüzde 7, hadde mamulleri satışları yüzde 27 artmıştır. Aynı şekilde hububat, tuz, bira, pamuklu dokuma, çelik, çimento, kok, linyit ve taşkömürü stokları azalmıştır. Üretici elindeki stoklardaki bu azalma, fiyat yükselişleri ile birleştirilince enflasyonist baskının bir belirtisi olmaktadır.

İstihdam istatistikleri işe yerleştirilen ve münhal sayısında yüzde 25 i aşan azalmalar göstermektedir. Bu durum işgücü talebinin azalmasının bir belirtisidir. Dış ülkelere işçi ihracı ise 1965 de 1964 e nazaran 14 bin eksik olacaktır. (1964 de 66 bine karşılık 52 bin) iş gücüne her yıl yüklenen 300 bin kişi muvacehesinde, içeride ve dışarda yaratılan istihdam imkânının küçüklüğü,

plân uygulamasını geliştirmenin hayati önemini ortaya koymaktadır.

Alınan vergi ve kredi tedbirlerine rağmen, inşaat malzemesi fiyatlarındaki yükselişin etkisi giderildiği takdirde, konut yatırımlarında birim fiyatlarının düşmediği ve hattâ bir miktar yükseldiği, buna karşılık inşaat alanının (metrekare) evlerde yüzde 8, apartmanlarda yüzde 45 gibi çok büyük nisbetlerde yükseldiği görülmektedir. Her iki gelişmenin de plân ilkelerine aykırı olduğunu kaydetmek yerinde olur. İnşaat ruhsatlarında görülen bu büyük sıçramanın nedeni, fiyat yükselişlerinin doğurduğu enflasyon ve para kıymetinde düşme olacağı korkusu sonucu fertlerin emläke yatırım yaparak varlıklarını koruma arzusu olabilir. (Bu yıl ticari banka mevduatlarındaki büyük artış muvacehesinde ve inşaat yatırımlarının henüz ruhsat safhasında bulunması dolayısıyla likidite tercihi pek azalmadan pek bahsedilemez. Fakat 196 yılında konut inşaat yatırımlarının görülmemiş ölçüde artması yukarıda açıklanan vakia ve nedenler muvacehesinde normal bir sonuçtur. Bu ihtimale karşı ya inşaat malzemesi arzını yeterli seviyede tutmak veya gerekli kısıtlayıcı tedbirleri almak uygun görülmektedir.)

B. FİYATLAR:

Toptan eşya fiyat endeksi ortalama olarak 1965 yılında 1964 ortalamasına nazaran yüzde 9 yükselmiştir. Kasım ayında fiyat artışı endişe verici seviyeye yükselmiştir. Devlet plânlama teşkilâtı mevsimlik endeksine göre düzeltilmiş 1965 kasım toptan eşya fiyat endeksi 1964 ortalamasına nazaran yüzde 15 artış göstermektedir (*).

Toptan fiyat endeksinin gıda maddeleri ve yemler bölümü en büyük artışı göstermiştir. Mevsimlik dalgalanmaların etkileri giderilmiş Aralık 1965 gıda maddeleri endeksi 1964 ortalamasına

nazaran yüzde 18 artış gösterirken, sınaî ham maddeler ve yarı mamulleri fiyat endeksi yüzde 9 artış göstermiştir. Gıda maddeleri endeksi içinde bakliyat fiyatları düşerken - muhtemelen arz şartlarının etkisiyle - diğer bütün kalemler önemli artışlar göstermiştir. Sınaî maddeler fiyat endeksi fiyat artışlarının yaygın olmakla beraber tüketim mallarında daha önemli ölçüde olduğunu göstermektedir. Toptan fiyat endeksinin her iki bölümünde fiyat artışları yılın son ayında da devam etmiştir.

Mevsimlik olarak düzeltilmiş 1965 Aralık endeksinin 1964 ortalamasına nazaran gösterdiği yükseliş Ankara geçinme endeksinde yüzde 10, İstanbul geçinme endeksinde ise yüzde 7 dir. Geçinme endeksinde dahil kalemler için gıda maddelerinde yükseliş en önde gelmektedir. Nitekim 1964 yılı ortalamasına nazaran 1965 Kasım ayında Devlet İstatistik Enstitüsü Ankara geçinme indeksi gıda maddeleri bölümü yüzde 13, İstanbul Ticaret Odası ücretliler geçinme endeksi gıda maddeleri bölümü yüzde 13 yükseliş göstermiştir.

Gerek toptan eşya ve gerekse geçinme endekslerinde görülen fiyat artışlarında gıda maddelerinin rolü büyüktür. Gıda maddeleri fiyatlarının yükselişinde tarım sal üretim artış hızının plân hedefinin büyük ölçüde gerisinde kalması ile birlikte

(*) Fiyatların tedricen yükseldiği bir yıl içinde fiyatların ulaştığı seviyeyi bilmek istiyorsak, o yıl ortalaması ile evvelki yıl ortalamasını mukayese etmek anlamlı değildir. Mevsimlik ayarlamaya tabi tutulmuş yıl sonu fiyatı ile mevsimlik oynamalar dışında fiyatların sabit kaldığı yılın - ki 1964 yılı bu vasıfları taşır - ortalamasını karşılaştırmak böyle bir maksada en elverişli yoldur.

işçi döviz transferlerinde vaki büyük sıçramanın (9. mil. \$ dan 70 mil. \$ a) yol açacağı talep büyümesinin rolü vardır. Fakat daha önce belirtildiği üzere fiyat yükselişlerinin büyüklüğü ve çok yaygın olması vakiaları muvacehesinde, sebebi tesadüfi bir iki faktöre atfetmeye imkân yoktur. Konsolide bütçe açığının 300 milyon lira civarında kalması ve kamu sektörünün Merkez Bankasına cem'an 500 milyon lira civarında borçlanması vaki olan enflasyonist temayülün kamu sektöründen neşet etmediği kanaatına yol açar. Nitekim kamu sektörü açığına zirai mahsul fiyat ve destekleme politikasının sebep olduğu tesbit edilmiştir. Fiyatların yükselmesinin ana sebebi ticari banka kredilerinde 3 milyar lirayı aşan genişlemedir.

C. KAMU MALİYESİ :

1964 mali yılının ikinci yarında hem ekonomik durgunluğu gidermek ve hem de plân hedeflerine erişmek gayeleriyle açılı finansmana başvurulmuş; ve alınan para ve kredi tedbirlerinin de yardımıyla ekonomi canlılığa kavuşturulmuştur. Ekonomi 1965 yılına canlı olarak girmiştir. Fakat yıl ortalarından itibaren fiyat artışları ve yükselen talep seviyesi dolayısıyla bütçe denkleğinin sağlanmasına dikkat edildiği müşahade edilmiştir.

Kamu gelirlerinin bütçe tahminlerinin gerisinde kalması beklenir. Vasıtasız vergilerde her bütçe yılında görülmesi mutad hale gelmiş geri kalmalar, gelir vergisinin ekonomiye sağlam bir şekilde oturtulamayışının vergi kontrol ve kazasının gerekli şekilde etkili bir karakter ve organizasyona kavuşturulamamasının belirtileridir. 1965 yılında dahi tarımsal kazanç vergisinin kâfi gelir getirecek bir duruma getirilememiş olması; ve spekülâtif mahiyette olan ve şehirleşme ile sosyal sermaye yatırımlarındaki önemli artış dolayısıyla bilhassa emlak

sahasında görülen değer artışlarının (Capital Gains) vergi dışı kalması vakiaları dikkati çekmektedir.

Hâlâ devam eden bina vergilerinin gelir vergisinden mahsubu tatbikatının sosyal adalet ilkesine aykırı durumlara yol açtığı, sermaye fonlarının kiraya vermek üzere konut inşaatı gibi kısır sahalara yatırılmasını teşvik ettiği ve emlak sektöründeki vergi rezervinden gerekli şekilde faydalanılması imkânını önlediğini belirtmekte fayda vardır. Ham petrol üretiminde 1965 yılında yüzde 66 yı bulan artış vakası, tükenme payı, 10 yıllık zarar nakil imkânı - diğer faaliyetlerde zarar nakil imkânı 5 yıldır - ve diğer çok liberal hükümler sebebiyle ham petrol üretiminde elde edilen kârların çok etkisiz bir şekilde vergilendiğini akla getirmektedir.

Vasıtalı vergilerde geri kalmanın ana nedenleri uygulanan fiyat politikaları sonucu, şeker, tütün ve çay stokları anormal derecede yükselen T. Şeker Fabrikaları A. Ş. ile Tekel İdaresinin vergi borçlarını ödeyemeyecek duruma düşmeleridir. Bu suretle zoraki olarak yapılmış vergi tecillerinin 500 milyon liraya baliğ olacağı tahmin edilir. Kullanılması halinde Devlet Demir Yollarının rekabet durumunu düzelterek, devlet bütçesinden zarar karşılığı olarak yapılan transferleri önemli ölçüde azaltma şeklinde bir yan tesiri de olacak olan kara ulaştırması sektöründe bulunan asgari 500 milyon liralık rezerv üzerinde hâlâ durulmamaktadır (*).

Mali yılın ilk on ayında kamu giderlerindeki artış hızı yüzde 5.5 gibi düşük bir seviyede kalmıştır. Son iki ayda harcama hızı artarak 1964 fiili sonuçlarına göre yüzde 10 artış olsa dahi, gelir tahminleri bütçe denkleğinin bozulmayacağı tahmin edilir. Mali politikanın konjonktürün hassas durumu gözönünde tutularak sağlam esaslara göre yürütülmesi fi-

yat artışlarının bir enflasyona münceer olmasını önlemiştir. Fakat Merkezi Hükümet yatırımlarının geçen yıla nazaran muhtemel olarak yüzde altı artacağı ve toptan eşya fiyat endeksinin ortalama yüzde 9 yükselmesi vakiaları sonucu, reel yatırımların hiç artmayacağı ve belki de eksileceği, bir realite olarak ortaya çıkacaktır. (Bu takdirde konsolide yatırım bütçesinin nakdi gerçekleşme oranı yüzde 78 olmaktadır.) Bu yılki bütçe tatbikatının bir başarısı iktisadi devlet teşekküllerine sermaye teşkili için konan ödeneklerin mali yıl başında transfer edilmesidir.

Bu sonuncu vakiyaya rağmen iktisadi devlet teşekkülleri yatırımları ve bilhassa azot, kâğıt ve kimya sanayii projeleri gibi büyük ve önemli projeler plân ve program hedeflerinin oldukça gerisinde kalmış ve uygulama oranı ancak 1964 yılındaki seviyeye yüzde 66- ulaşmıştır. Toptan eşya fiyat endeksindeki yüzde 9 artış bir deflatör olarak kullanılırsa reel uygulamaya yüzdesinin yüzde 60 olduğu görülmüştür. Geri kalmanın nedenleri arasında dış finansman temininde karşılaşılan güçlükler, teşekküllerin bizzat yaratacakları kaynaklarda hedeflere ulaşamamaları sayılabilirse de, en önemli sorun İktisadi Devlet Teşekküllerinin büyük yeni projeleri iyi bir şekilde hazırlayacak ve icra edecek şekilde organize

(*) Bu tedbir ayrıca kara ulaştırması sahasında yatırımları azaltarak kapasite kullanım nisbetini yükseltir. Sermaye fonları ve dövizin israfına mani olur. Demir yoluna kayan trafik ise, demir yolu taşımaları işletme giderlerinin - Yakıt, yedek parça - ithal unsurunun kara yolu taşımalara nazaran düşüklüğü sebebiyle ulaştırma sektörü katma değerinin ve dolayısıyla millî gelirin artmasına yol açacaktır.

edilmemiş olmalarıdır. Kaynak yaratmada teşekküllerin hedefler gerisinde kalmalarında gerekli fiyat tedbirlerinin alınmamış olması kadar, rantablite ve verimliliği arttıracak teşekkül içi ayarlamaların yapılmamış olması da rol oynamıştır.

D. Para ve Kredi politikası:

1964 yılından itibaren para ve kredi hacminde iki önemli genişleme olmuştur. Bunlardan birincisi, 1964 Temmuz ayından itibaren 1965 yılının ilk aylarına kadar tedavüldeki banknot hacminin 800 milyon, kaydi para vadesiz ticari mevduat ve Merkez Bankasındaki vadesiz serbest mevduat - dahil para arzının 1 milyon, tedavüle çıkarılan banknotların 1 milyar, ticari bankalar konsolide mevduatının 1.6 milyar, ticari bankalar kredilerinin 1 milyar artması şeklinde olmuş ve ekonomideki durgunluğu ortadan kaldırmıştır.

İkinci genişleme dalgası Temmuz 1965 de başlamış ve yıl sonuna kadar devam etmiştir. Bu devrede, tedavüldeki banknotlar 900 milyon, para arzı 1.2 milyar tedavüle çıkarılan banknotlar 750 milyon, Merkez Bankası kredileri 750 milyon, ve Kasım 1964 - Kasım 1965 devresinde, ticari bankalar konsolide mevduatı 2.7 milyar ve ticari bankalar kredileri 3.1 milyar lira artış göstermişlerdir. 1965 Ekim ayında tedavüldeki banknot hacminin 500 milyon lira ve para arzının 800 milyon lira artması sonucu, mevsimlik olarak düzeltilmiş toptan eşya fiyat endeksi bir ay içinde yüzde 2.6 artmıştır. Para ve kredi hareketlerinde aşağıdaki hususlar dikkati çekmektedir.

(1) Ekonominin dengesinin ve fiyat istikrarının nisbeten hassas - bozulmaya mütemayil - olduğu 1965 yılı ortalarından yıl sonuna kadar Merkez Bankası kredilerinde (ve dolayısıyla banknot hacminde) görülen 750 milyon liralık artışın takriben

450 milyon lirası kamu sektöründen ve 300 milyon lirası özel sektörden gelmektedir. Kamu sektörü kredilerindeki artış Hazine, Tekel İdaresi, T. Şeker Fabrikaları ve Toprak Mahsulleri Ofisi arasında paylaşılmıştır. Hazine haricindeki teşekküllerin takip edilen tütün, çay, şeker ve şeker pancarı ve hububat fiyat ve destekleme politikaları sonucu verdikleri açıkları karşılamak için borçlandıkları bedihidir. Öte yandan Tekel İdaresi ve T. Şeker Fabrikalar A. Ş. nin müşterilerden tahsil edip Maliye'ye ödemedikleri vergi borçları yekûnunun 500 milyon lira olduğu gözönünde tutulunca, sözü edilen ziraat mahsul destekleme politikasında fiyat seviyesi, piyasa fiyatlarının önemli derecede üstünde tutulmasaydı, kamu sektörünün Merkez Hazinesinde de Merkez Bankasına müracaatına lüzum kalmayacaktı.

(2) Son iki yıl içinde ticari bankaların Merkez Bankasından borçlanmayı zaruri hallerde inhisar ettirdikleri, gerek bu kalemin ve gerekse ticari bankalar serbest rezervlerinin (Konsolide Bankalar Sistemi Bilançosunda kasa mevcutları ile Merkez Bankasındaki serbest mevduat toplamı) seyrinden anlaşılmalıdır. Bu durum ticari bankaların cari reeskont haddini oldukça yüksek bulduklarını («penalty rate» göstermektedir. Bu durum sonucu reeskont haddinin enflasyonist gelişmelere karşı bir silâh olarak kullanılmasına imkân kalmamaktadır. (Ticari Bankalar ve Merkez Bankası arasındaki münasebetin sözü edilen şekilde olması, reeskont imkânının gerçek mahiyetine tamamen uygundur.)

(3) Ticari bankalar kredilerinin, mevduat artışını aşan miktarda genişlemesi 1965 yılının en önemli olayıdır. Nitekim 1964 Kasım - 1965 Kasım devresinde konsolide bankalar mevduatı 11.161 milyon liradan 13.875

milyon liraya çıkarak 2.7 milyar artarken, ticari bankalar kredileri 13.031 milyon liradan 16.146 milyon liraya çıkarak 3.1 milyar lira artış göstermiştir. Banka kredilerindeki bu fevkalâde artışın sebebi kredi talebindeki artış kadar, ticari bankaların bir kredileri dondurma kararı ihtimaline karşılık kendi kredi kotalarını mümkün olduğu kadar yükseltme gayreti de olabilir. Ticari banka kredilerindeki 3.1 milyarlık artışın 2.6 milyon lirasının ticaret alanına açılmış krediler olması buna karşılık sanayiye açılmış kredilerde artışın 120 milyon liradan ibaret kalması, muvacehesinde 1965 yılında bankalar kredilerinde yüzde 24 ü bulan büyük ekspansiyonun, kalkınma faaliyetine yararlı olduğu ve olacağı söylenebilir.

(4) Kredi çoğaltımının etkilerinin tamamını 4-6 aylık gecikme ile gösterdiği nazara alınırsa, tedavüle çıkarılan banknotlarda 1965 yılının son aylarında vaki olan 750 milyon liralık artışın ticari bankalar mevduatı ve dolaşısıyla kredileri üzerindeki arttırıcı yöndeki etkilerinin daha devam edeceği ve ilâve kredi artışının milyara yaklaşacağı tahmin edilebilir. (Bu sonuç tedavüle çıkarılan banknot hacminin sabit kalması halinde dahi ortaya çıkacaktır. Nitekim 1966 Şubat ayı ortasında banknot hacmi 1965 Kasım seviyesinde kalmıştır.

E. Ödemeler Dengesi:

1965 yılında ihracat 48 Mil. \$ artarak 459 Mil. \$ a ulaşmış, işçi dövizleri ise 61 mil. \$ artarak 70 mil. \$ a ulaşmıştır. Bu olumlu gelişmelere rağmen geçici tahminlere göre cari işlemler dengesindeki açık 24 milyon \$ azalmakla beraber devam etmiş ve 76 mil. \$ olmuştur. (İthalâtın 35 mil. \$, ve yabancı sermaye kâr transferlerinin 10 mil. \$ azalması bu sonucu ortaya çıkarmıştır.)

se, konsorsiyum kredilerinin 51 Mil. \$ artış göstermek 196 mil. \$ a çıkması, proje kredilerinin 21 mil. \$ artarak 57 mil. \$ a ulaşmasına rağmen, borç ödemelerinin 74 mil. \$ artarak 184 mil. \$ a erişmesi dolayısıyla, net sermaye girişinin 20 mil. \$ azalması dikkati çekmektedir. Yabancı sermaye yatırımları 20 mil. \$ in biraz üstünde lâta yeter durumda olan rezervleri 1965 yılında 13 mil. \$ artarak 63 mil. \$ a ulaşmıştır. Takriben bir aylık ithalâta yeter durumda olan rezerv miktarı tehlikeli sayılacak derecede düşüktür.

1965 yılı dış ticaret hareketlerinde aşağıdaki gelişmeler dikkati çekmektedir.

(1) Dış ticaret Sovyet blokuna doğru kaymaktadır. OECD ülkelerine olan ihracat yüzde 3 ve ithalât yüzde 5 artarken, Sovyetli Blokuna ihracat yüzde 77, ithalât ise yüzde 37 artmıştır. OECD ülkeleriyle ticaret 90 mil. \$ lık açıkla kapanırken, Sovyet bloku ile ticaret 10 Mil. \$ lık fazla vermiştir.

(2) Şeker, tütün ve akar-yakıt ihracatında gerilemeler olmuştur. (Dahilde piyasası genişleyen «fuel-oil» ihracatında azalma olduğu tahmin edilir.) Şeker ihraç fiyatları yüzde 47, tütün fiyatları yüzde 17, pamuk fiyatları yüzde 2 gerilemiştir. (Amerika pamuk destekleme politikasındaki değişikliğin etkilerinin daha ziyade 1966 da görülmesi beklenir.) Fakat ihracat fiyatlarının genel olarak ithalât fiyatlarından daha fazla yükseldiği anlaşılmaktadır.

(3) Makine ve teçhizat ithalâtının yüzde 5 azalmasının, prodüktif yatırımlar üzerinde olumsuz etkileri olacaktır. Buna mukabil ham madde ithalâtı yüzde 20 artmıştır.

MÜLKİYEDİ SPOR

Ergün NALBANTOĞLU
Turizm ve Tanıtma
Bakanlığı Müfettişi

Spor, Mülkiye hayatında son derece önemli bir yer tutmuştur. Elimizdeki bilgiler çok gerilere gidememektedir. Fakülte haline gelmeden önce programlarda çok önem verilen Beden Eğitimi Dersleri yer alırdı. Gerek ders içi, gerekse ders dışı spor faaliyetleri için okulun spor salonu öğrencilere daima açık bulundurulurdu.

Çeşitli spor karşılaşmalarında MÜLKİYELİLİK ruhuyla didinen ve geniş bir spor ahlâkı içinde mücadele eden sporcularımız, takımlarını coşkun bir şekilde alkışlayan mülkiyelilerin de yardımıyla, bir çok yıllar Türkiye ve Ankara şampiyonluklarını çeşitli branşlarda kazanmışlardır.

Örneğin Mülkiye 1943 de basketbol ve voleybolda Ankara Yüksek Okullar Şampiyonu, 1944 de Ankara, basketbolde Ankara ve Türkiye Yüksek Okullar şampiyonu, 1945 te voleybolde Ankara ve Türkiye Yüksek Okullar Şampiyonu, basketbolde Ankara ve Türkiye Yüksek Okullar şampiyonu ve ayrıca aynı yılda Selahattin Aktaş 49-60 sayı ile serbest atışta Türkiye şampiyonu olmuştur. 1946 da voleybolde Ankara Yüksek Okullar şampiyonu ve Türkiye Yüksek Okullar ve Fakülteler ikincisi, basketbolde ise Ankara ve Türkiye Yüksek Okullar Şampiyonu ve Türkiye şampiyonasında da ikinci olmuştur. Aynı yıl içinde Feridun Kırkacı ve Şinasi Arıktan kurulu takımımız Uludağ'da yapılan Yüksek Okullar kayak yarışmasında ikinci olmuştur.

Fakülte haline geldikten sonra sporla olan ilgimiz devam etmiştir. Önceleri spor faaliyetleri Talebe Cemiyetine bağlı bir kol olarak yürütülmüş, sonra Federasyona kayıtlı ve tüzel kişiliğe sahip MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ GENÇLİK KULÜBÜ kurulmuştur.

Bugün Kulübümüz basketbol, voleybol ve futbol branşlarında faaliyet göstermektedir. Mülkiyeliler Birliği bu kardeş Kulübe çeşitli şekilde yardım yapmaktadır. Bugüne kadar yapılan malzeme ve para yardımı dört bin lirayı bulmaktadır; genç takım antrenörü ücreti de gene Birlik tarafından ödenmektedir.

Sayın FAHİR ARMAOĞLU'nun şahsında sporsever bir dekan görmekle spor faaliyetlerinin gelişmesi bakımından sevinç duymaktayız.

1966 - 1967 yılı spor faaliyetlerinde daha iyi sonuçlar alınması esas hedef olmalıdır. Bu amaçla spor işleri için enaz üç kişilik bir komitenin kurulması yerinde olacaktır. Bu hususta Dekanlık, Mülkiyeliler Birliği, Mülkiyeliler Birliği Gençlik Kulübü ve Talebe Cemiyeti arasında bir koordinasyon tesisi şarttır.

Milli takım Ankara antrenörü Armağan Asena kardeşimiz de Basketbol A takımını çalıştırmayı üzerine almıştır.

Birlikte çalışmak ve Mülkiyelilik heyecanını içimizde duymak şartıyla, takımlarımızın Türkiye çapında derece almaları her zaman mümkündür.

Başarılı günler görmek ümidiyle...